

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LANCZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARCEL

Egy hivatalos vádirat.

A következő sorokban a mai gazdasági élet néhány olyan tünete mutatunk rá, melyek borzalmasságukban az angol iparfelügyelőknek a múlt század eleji angol gyári viszonyokra vonatkozó leírásaira emlékeztetnek. Még mindég nem ritka az olyan vállalkozó hazánkban, kik nemcsak munkásvédelmi törvényeinkről nem vesznek tudomást, hanem, akiknél az emberiségnek legkisebb nyomát is hiába keresnők. A magyar iparfelügyelők törekvése majdnem teljesen megtörik ezzel az ellenállással szemben. És szomorú dolog, de úgy van, hogy a kiderített esetek tekintélyes részében éppen a törvények végrehajtására hivatott iparhatóság hiúsítja meg a visszaélések kiirtását.

Jól tudjuk, hogy amit az alábbiakban elmondunk, nem áll – hála istennek – az összes ipari üzemeinkre. Sőt talán nem is a többségükre. De ha fel is tesszük, – hogy az alábbiakban ismertetendő esetek kivételesek, e kivételek akkor is oly megdöbbentő mérveket és arányokat öltenek, hogy felette kétséges, vajjon megállhat-e mellettük egy ellenkező értelmű szabály.

Ha tekintetbe vesszük az emberi erőnyagnak óriási fontosságát a jelen és jövő nemzedék életére, fizikai kulturális emelkedésének szempontjából, az uzsorakapitalizmust a rablógazdálkodás legkárhözhatóbb fájának kell tartanunk, amely a földben rejlő termelőerőkkel üzőtt rablógazdálkodásnál is szigorúbb megítélés alá esik, mert a dolgozó osztályok degenerálódására, testi és szellemi dekadenciájára vezet: tehát *nemzetrontó munka*. Az emberanyag kisértékűsége, olcsósága, meg nem becsülése tagadhatatlanul az alacsony gazdasági és társadalmi kultúra jellemvonása. Ha a társadalomban nincsen elég erő e viszáság leküzdésére, az állam feladata lenne e baj orvoslása, mert hisz az adóalanyok és a katonanyag megóvása első sorban az ő érdeke. Bizonyos, hogy maga az állami akció – a társadalom és bizonyos társadalmi osztályok közömbösséggé esetén – csak tökéletlen eredményekre vezet. Amíg a munkásság nem ébredt öntudatra és nincsen szervezve, az – egyébként elégtelen – intézkedések nagy része még akkor is kijátszható lenne, ha a felügyelők a legéberebb ellenőrzést tanúsítanák és a hatóságok a szabálytalanságok, kihágások, jogtalanságok és visszaélésekkel szemben a legszigorúbb megtorlással élénének. De amidőn a hatóságok egy része teljes közömböséget tanúsít, sőt nem egy esetben a vétkeken mulasztó munkauzsorások malmára hajtja a vizet, az iparfelügyelőket pedig az állam oly kis számban alkalmazza, hogy rájuk nézve a hatályos ellenőrzés quasi fizikai lehetetlenség és még e kisszámú személyzet sincs a kellő hatalommal felruházva, akkor nem kell meglepődnünk, amidőn az *iparfelügyelők 1911-iki tevékenységéről szóló jelentésben* a leghajmeresztőbb részletek tárulnak elénk. Az uzsorakapitalizmus rabigájában görnyedő magyar ipari munkásság szenvedéseibe szeretnénk az alábbiak révén olvasóinknak betekintést nyújtani, még pedig

nem a nyers statisztikai adatok, hanem az élet kellős közepéből merített, ép annyira jellemző, mint amilyen vértlázító példák segítségével. Vizsgáljuk meg mindenekelőtt

hogyan tölti a munkás a gyermekkorát?

Ez a probléma rendkívül érdekes, mert a gyermekmunkás a törvény különös védelme alatt áll és mindezen ellenére a kíméletlen és lelketlen kizsákmányolás már a gyermekkorban kezdődik. A nagykanizsai iparfelügyelő írja: Leginkább a kő, föld és agyagipari telepeken, a téglagyárakban és a fa- és csontipari telepeken és főleg oly ipartelepeken történtek visszaélések a gyermekmunkásokkal, ahol azok akkordmunkásokként voltak alkalmazva ... Ez a rendszer ugyanis a legtöbb visszaélésre adott alkalmat, mert a darabszámra dolgozó gyermek szívesen dolgozik tovább a törvényes munkahatáridőkön túl is, hogy többet kereshessen, a gyárosok pedig ezt a saját érdekükben rendszerint elnézik s a felelősséget azzal hártják el magukról, hogy ők nem rendelték el a munkaidő meghosszabbítását, hanem a gyermekek maguktól dolgoznak tovább. Téglagyárakban kora reggeltől késő estig 12-14 órát dolgoztak a gyermekek szüleik mellett, mint akkordmunkások. Egy szalmafonógyárban 30 tizenkét-tizenhárom éves lány volt alkalmazva s *e kislányok naponta 12 órát is dolgoztak szakadatlanul, délelőtti és délutáni szünetek nélkül és eléggé fárasztó munkában*. Ezek is darabszámú munkások voltak. A *szabadkai iparfelügyelői kerületben* történt, hogy *fiatalkorú munkások gyúrták meztelen lábbal a sarat a téglagyárakban, amely munka nemcsak, hogy megerőltette, hanem hűléses betegségbe is döntötte őket*. Malmokban tisztogatásra, seprésre, lisztkeverésre használtak fiatalkorú munkásokat és inasokat, *mindenütt a törvényes munkaidőn túl, azzal a megokolással, hogy egész munkájuk könnyű és csak játszának; figyelembe nem vette munkaadójuk azt, hogy pl. a seprgetés által felvert porban még a játék is veszélyes és hogy az ipartörvény szerint a fiatalkorú munkások csak oly munkára szoríthatók, amelyben egészségük veszélynek kitéve nincs és mely testi fejlődésüket nem gátolja*. A *szegedi kerületben* történt a következő épület eset: Egyik gyárban az orvos ipari felügyelővel együttesen tartott vizsgálata alkalmával egy pinchehelyiségben a bálók között elbújtatva, egész csomó védettkorú munkás találtatott. E szabálytalanság ismételt konstataciója alkalmával a gyárigazgató azon megjegyzésre, hogy a fiatal gyermekmunkások törvényellenes foglalkoztatása tilos, azzal védekezett, hogy ő kiadta a rendeletet, amely szerint a fiatalkorúak korábban bocsátásának el és ezt a gyárban használt u. n. „rendeleti könyvvel” is bizonyítani igyekezett. Ez ügyben elegendőnek tartotta az igazgató a rendelet kiadását, de annak végrehajtásával már nem törődött. A *pozsonyi kerületben* egy ehhez hasonló eset történt. A gyárvizsgálat alkalmával a 16 éven aluli fiatal munkások tiltott foglalkozása ez évben megállapítván, a kihágási eljárás

megindított. Ennek azonban a hatósági orvos és a városi főjegyző bevonásával megtartott iparfelügyelői vizsgálatig eredménye nem volt. A második gyár vizsgálat alkalmával a vizsgálaton résztvevő hatósági közegek azonnal a munkatermekbe mentek, ahonnan az iparfelügyelő megpillantásakor a művezető által adott jelre a fiatal munkások a szomszédos ajtón tömegesen megszöktek, az udvar egy eldugott helyén azonban, *egy sötét pincében közülök nyolcan megtaláltattak, valamennyien fejletlen, 11-13 éves fiú és leánygyermek.* Ezek a közönséges svindli trükkök kellő világításba helyezik a rablógazdaságot űző uzsorakapitalisták jóhiszeműséget. A budapesti kerületben a megvizsgált fehérműtisztító-telepek 46%-ában – közel a felében – törvénytelenül hosszú volt a gyermekek munkaideje. Emelett a fehérműtisztítók helyiségei gyakran egészségtelenek: alacsonyak, szűkek és sötétek, gyakran pincehelyiségek s bennök nagy a hőség, másutt Örökös a gőz s ennek folytán rendkívül nedves a levegő s általában oly viszonyok vannak, hogy a felnőttek egészségére is károsak. Azt hisszük, elég e példákból. A szegény kis proletár-gyermek teste és lelke sorvasztó robotolás és vad hajszá közepette él le a gyermekkor éveit, amelyet szerencsésebb helyzetű kortársaik életük legszebb emlékeiben gazdag korszakának tekintenek. Vizsgáljuk meg már most,

hogyan lakik és alszik a munkás?

Ez is igen tanulságos kérdés, amennyiben alkalom nyílik speciális magyar munkásjelölti intézményekkel megismerkedni. Különösen figyelmébe ajánljuk olvasóinknak a magyarországi munkáslakások bizonyos igen figyelemreméltó speciális típusát. A pozsonyi kerületben „a téglagyárakkal kapcsolatos munkáslakások egy részében még sok a kívánni való. Még mindig akadnak munkáslakások, amelyek a téglaszínek, szárítók végébe voltak építve. Ezek, minthogy valamennyien csak deszkával voltak fedve és azon keresztül esőzések alkalmával a víz becsurgott, állandóan nedvesek voltak. A vizsgálat alkalmával ezen lakásokban egész családok voltak találhatóak s a család valamennyi tagja beteg volt. Más lakások oly rozoga állapotban voltak, hogy a roskadozó mennyezet összeomlással fenyegetett. Ezen lakásról a következő tényállás vétetett fel:

„A jelenlegi munkáslakások szűkek, piszkosak, sötétek, alacsonyak, nedvesek és a legnagyobb mértékben egészségtelenek. Ezenkívül az épület maga oly rozoga, hogy minden pillanatban összedüléssel fenyegethet. A szalmafedél rongált és félrecsúszott, a padlás nincs tapasztva, ami egyrészt tűzveszélyes, másrészt pedig azt eredményezi, hogy az esővíz a lakásszobákba csurog. A tapasztás azonban keresztülvihetetlen, mert a gerendázat már egészen el van korhadva és a padlás esetleg az agyagréteg reákenése folytán leszakadhatna. A lakások ezenkívül padló helyeit követ vannak hurkolva”.

A kaposvári kerületben három téglagyárban a körkemence tetején, egy kékfestőgyárban a festékfőző helyiségben és egy malomban a szivógázmotor helyiségében berendezett hálólhely beszűntetése iránt kellett intézkedni. Egy áramfejlesztő-telepen a géphelyiség felett levő munkáslakásokat alulról felszálló olajgőzök töltötték meg. Nagybecskerekéi kerület téglagyárakban előfordult, hogy a téglavetők oly lakásban laktak, amely három oldalán teljesen a földbe volt vájva s teteje csak náddal fedve, míg oldalfalul pusztá föld szolgált. A szabadtéri kerületben a téglagyári munkáslakások földbe ástott kunyhók voltak; vagy pedig azon kifogás alá estek, hogy szorosan a téglakörkemence oldalához építették, ahova a kemence repedésein szén-gáz áramlott be.

A „munkásjelölti” intézmények terén nagy gondot fordítanak a munkásság egészségének megővésére, mutatja ezt a következő példa: a szegedi kerületben egy kendergyárban párhuzamosan felépített földszintes házakban 90 munkáscsaládnak volt lakása. A vizsgálat alkalmával a legelső épületsor előtti terület ürülékkel beszenyyezve találatot ugyanakkor, amikor országsherte a kolera ellen óvintézkedéseket fogantatosítottak. A gyár által alkalmazott felügyelő, aki a vizsgálat előtt fél órával ment éppen arra, és saját bevallása szerint nem vette észre ezen állapotot, azzal védekezett, hogy néhány hétfel a vizsgálat előtt a tisztí főorvos bizottsággal járt ott s mindent rendben talált. Valószínűleg a „felügyelő” ezután a további felügyeletet sükségtelennek tartotta, söt maga is annyira megszokta ezen állapotot, hogy néki fel sem tűnt. Nagy koncepciójú és széleskörű városi szociálpolitikáról tesz tanúságot ez a következő eset. (Kassai kerület): Egy városi téglagyár munkásai földbeásott barlangokban laknak s midőn az iparfelügyelőség ezeket a gyárvizsgálat alkalmával kifogásolta, a város polgármestere a téglagyár üzemének felhagyásával fenyegetődött. Hozzájárul az uzsorakapitalizmus szilárd erkölcsi alapjainak megvilágításához az alábbi eset: Még az 1910. évben az egyik téglagyárban találatot, hogy a hajadon női munkásokat a téglagyári munkás-családoknál helyezték el egy szobában a férfiakkal: ezt az iparfelügyelői hivatal erkölcsi szempontból kifogásolta, és elrendeltetett a női munkások részére külön hálóterem berendezése. A gyártulajdonos ezen intézkedést megelégedte harmadfokig. A székesfehérvári kerület egy téglagyárban egy 26 m² légtérű szobában nyolc egyén lakott, mely szoba egyúttal konyha is volt. Egy másik téglagyárban 4 munkáslakás fala egy domboldalra támaszkodott, miért is a lakások állandóan nedvesek voltak; az egyes szobák magassága 2.40 és 2.70 m. közt változott; külső falai repedezettek voltak. Más téglagyárban 12 munkáslakás közül egynek sem volt konyhája és a szobák magassága 2–2.5 m. Az egyik téglagyárban az emeleten is vannak munkáslakások, amelyekbe rendkívül meredek falépcső visz fel. Egyes léncsfokok töredezetek voltak, egyesek teljesen hiányoztak.

Miután megvizsgáltuk, hol lakik és alszik a munkás, térjünk át a

világítás, fürdés és az árnyékszékek

kérdéseire. Ismét példákkal élünk. Ad világítás. Rossz és tűzveszélyes világítás miatt leginkább a malmokban kellett intézkedni, hol a köpad alj a s az alsó transzmisszió helyiség volt oly sötét, hogy veszélyes volt a munkásokra az ott levő gépek s transzmisszió mellett dolgozni. Ad fürdés. Egy kőolajfinomítógyárban a munkásfürdő meg volt ugyan, de csak raktárhelyiségül használták (pozsonyi kerület). Ad árnyékszékek. A pozsonyi kerületi 1910. évi jelentésben említve volt, hogy egy pozsonyi börgyárban az árnyékszékek tisztátalansága és szabálytalan berendezése miatt kellett rendelkezni. E gyárban 1911-ben több munkás gázmérgezési tünetek közt megbetegedett s annyira rosszul lett, hogy kórházi ápolásra szorult. A megindított orvosi vizsgálat kiderítette, hogy a vízöblítés ki volt iktatva és a csatorna összefüggésben volt a börgyár szennyödrével, ahol nedves anyagok bomlásából savak hozzájutása folytán, kénhidrogén és ammóniák gázok keletkeztek, még pedig oly nagy mértékben, hogy a munkások eszméletüket is elvesztették. A lefolyt 1911. évben Pozsony valamennyi nagyobb telepén a hatósági orvosok bevonásával vizsgálatok tartattak, amely több helyen „igen gyökeres intézkedések sükségességét állapították meg”. E vizsgálatok – írja a jelentés – mindaddig évről-évre folytatni fognak, amíg eredményre nem vezetnek. Egy szóval – sajnos –

jó sokáig. De nézzünk egy másik, nem kevésbé épületes esetet: Pozsony városban egy háztulajdonos házát és udvarát olyképen értékesítette, hogy iparteleptulajdonosoknak adta bérbe. így egy udvarban 4 ipartelep és egy bérház volt, ahol az árnyékszékek száma oly csekély volt, hogy *1-1 árnyékszéket nyolcvan ember használt* (!) De nem akarjuk olvasóinkat e kellemetlen témával molesztálni, jóllehet a munkások egészségi állapota szempontjából igen nagy hordereje van, és átérünk

a munkabér

kérdésére. Nem fogunk munkabérstatisztikát nyújtani – azt hisszük ez felesleges is volna – könnyen elképzelhető, hogy ilyen telepeken, a női és gyermek kulik áradatának bérleszorító konkurrenciája mellett, csak éhbérről lehet szó. Amit mi ki akarunk mutatni, csak az, hogy a munkások gyakran még ezt a bért sem kapják meg teljesen. Az iglói kerületben több fűrésztelepen a *munkások heréből jogtalanul levontak bizonyos összegeket, még pedig tudatosan, sőt ravasz fondorlattal.* magyarázatokkal is kibújni igyekeztek a törvényszerű humanitárius kötelezettségek alól, mihelyt ezek teljesítése a legkevesebb költségeket okozta volna. Az iparfelügyelői hivatal minden esetben sürgősen intézkedett, hogy az üzleti szellemnek ily torz kinövésai az iparhatóságok által megakadályoztassanak. Ez az iparhatóságok kellő szigora folytán mindjárt eredményre is vezetett, kivéve egy telepet, amely sokáig *üzte ezt a szabálytalanságot, mert az illetékes elsőfokú iparhatóság ezen telep ellen az iparfelügyelőség legnyomatékosabb feljelentéseire sem járt el kielégítő módon. Sőt az illető iparhatóság u. a. teleppel szemben más szabálytalanságok tekintetében is hasonló nemtörődomséggel járt el.* Hasonló eset fordult elő a lipótújvári járás egy telepén, a melylyel szemben az *illetékes elsőfokú iparhatóságot érélyes intézkedésre bírni nem sikerült.* Azon a telepen a munkások béréből huzamos időn keresztül jogtalan levonások történtek. Ezeket eleinte betegsegélyezési járulékképpen könyvelték el, *de összegük akárhány munkásra nézve nemcsak a kivetett betegsegélyezési járulék félénél, hanem az egész összegénél is nagyobb volt.* Mikor egy gyárvizsgálat alkalmával a telep vezetősége felhivatott, hogy a betegsegélyezési járuléknak csak legfeljebb a felét vonja le a munkásoktól, a törvényellene levonást be nem szüntették, hanem azt *elkeresztelték scontónak. azzal érvelvén, hogy ők készpénzben fizetik munkásaikat, készpénzfizetés esetén pedig szokásos a scontó levonása az üzleti világban. Az elsőfokú hatóság a cégnek ilyen és más hasonló badar kifogásait mindig elfogadta.* Képzeltető, hogy ilyen viszonyok között mennyit áldozhat a munkás élelmezésre és ruházatra, a szórakozásról és a magasabbrendű szükségletekről nem is szólva. Élete tehát mindennek mondható, csak nem kellemesnek. De még e keserves élet sincs biztonságban.

Balesetek

fenyegetik sok helyen. Hogy a hatóságok mily szigorral torolják meg a mulasztásokat, arra igen tanulságos a következő eset: Egy téglagyáros ellen feljelentés tétetett, amely szerint a téglagyárban egy kilenc éves kis lányt ért súlyos baleset, de amely feljelentésben még az is fel volt említve, hogy a gyárban állandóan foglalkoztatva vannak ily kiskorú munkások, akiket a gyárvezetőség az iparfelügyelő hivatalos gyárvizsgálatai alkalmával elbújtat. Miután a megkeresés a munkaidény befejezése után érkezett a hivatalhoz az ügy az illetékes iparhatósághoz tétetett át a vizsgálat megejtése és megtorlás foganatosítása céljából. Úgy látszik, *a kihágás tényleg megtörtént,* mert az iparhatóság rövid átírata szerint a

gyárvezetőt *öt korona pénzbüntetésben marasztalta.* Az ipari balesetek terén nagy hiba a kellő ellenőrzés hiánya is, továbbá az, hogy az iparfelügyelőség a balesetvizsgálatok nagy részében nem vehet részt. így pl. a komáromi kerületben 54 balesetvizsgálat tartatott, melyek közül az iparfelügyelőség csupán 7 tárgyaláson vett részt.

Ennek az értekezésnek a terjedelme nem engedi meg e megdöbbentő adatok további részletezését. A konzekvenciák levonását is az olvasóra óhajtjuk bízni. A magunk részéről még csak azt szeretnők még egyszer aláhúzni, hogy ez a támadás a kapitalizmusnak csak egy speciális faja, az u. n. uzsorakapitalizmus ellen irányul. E sorok írójánál senki jobban nem lehet arról meggyőződve, hogy a fejlődés a kapitalizmus útján át fog vezetni a feudális Magyarországból a demokratikus Magyarországra. De a kizsákmányolás ilyen elfajult állapota, ez a rablógazdálkodás nem a haladó kapitalizmus, nem az igazán számítani tudó tőkésék jellemvonása, sőt szerintünk elsősorban épen ezeknek a jól felfogott érdeke kívánna e vizsás állapotok megszüntetését.

Vajda Mihály.

Védekezés a közveszélyesek ellen.

A Nemzetközi Kriminálisztikai Egyesület az idén Koppenhágában tartotta tizenkettedik (kongresszusát. Főtémája a következő tétel volt:

„A törvénynek bizonyos rendszabályokat kell behoznia, hogy megvédelmezze a társadalmat olyan bűnözőktől, akik visszaeső voltakra, általános életmódjukra, öröklött vagy egyéb egyéni tulajdonságukra való tekintettel közveszélyeseknek látszanak. A törvénynek meg kell határoznia, hogy mikor forog fenn az ilyen visszaesésnek, általános életmódnak, öröklött vagy egyéb egyéni tulajdonságnak a tény állá deka.”

A téma előadója Nabokoff tanár volt Szentpétervárról. És az egész európai eszmeirányzat jellemzésére kiderült, hogy az oroszországi előadó úgyszólván egymaga képviselte az egész kongresszuson az úgynevezett liberalizmust. Egész Európa minthogyha teljesen túl volna már ezen az irányzaton és határozott lépésekkel haladna abban az irányban, ahol a bűnözőkkel szemben olyan kényszerítő eszközöket vesz igénybe a társadalom, amelyenekre a liberalizmus korszaka gondolni se merészelt.

Nabokoffnak a témához fűzött tételei ezek voltak: *Első tétel: Az előző büntetések felsorolása nem elégséges a közveszélyes visszaesőség megállapításához.* Ez a rendszer dívik Északamerika néhány államában. Alkalmatlan ugyan arra, hogy a bírói önkény ellen megvédje a vádlottat, mert a bíró kötve van, hogy csak bizonyos meghatározott számú előző büntetés esetében mondhatja ki a közveszélyességet. De éppen ezért igazságtalan is Nabokoff szerint, mert föltételezi, hogy a törvény által megkívánt visszaesések esetében a közveszélyesség mindig fenforog, holott ez a föltevés lehet téves is. Ezzel ellentétben áll az a rendszer, amely a bűnözéshez való hajlamot teszi meg a közveszélyesség ismérvévé és ennek megítélésében szabad kezét ad a bírónak. E rendszer alapján már az első esetben ki lehetne mondani a közveszélyességet, ami nagy igazságtalanságokra vezethetne és a közvélemény ellenszenvét kelthetné föl az Ítékezés ellen. Ebből következik a

Második tétel: Nem ajánlatos az a rendszer, mely a bűnözéshez való hajlamot teszi meg a közveszélyesség ismérvévé és bírói belátásra bizza annak a megítélését, hogy ilyen hajlam fenforog-e.

Helyes rendszernek csak az mondható, amely az ismétlés formái ismérvét a szubjektív értékeléssel kombinálja. A német Első tervezet is ezen az állásponton van, valamint a norvég büntetőtörvénykönyv is, bár az előbbi inkább a formális ismérvek felé, az utóbbi pedig inkább a szubjektivitás álláspontja felé hajlik. Nabokoff a német tervezet előrebocsátott büntetéseket feltételez, tehát „javíthatatlanság”-ot, míg a norvég törvény csupán előző cselekményeket kíván meg és így akkor is közveszélyűséget állapíthat meg, ha a tettes először áll bíróság előtt, tehát inkább preventív jellegű, míg a német tervezetben egy a bűnözési hajlammal való küzdelem eredménytelensége után való ultima ráció jut kifejezésre. Nabokoff a norvég álláspontnak nyújtja az elsőbbséget föltéve, hogy pontos körülhatárolás van a törvényben a formális kritériumok tekintetében. E szerint:

Harmadik tétel: Azt a rendszert kell helyesnek tekinteni, amely a visszaesés formális ismérveit azzal a szubjektív értékeléssel kombinálja, amely a tettest megrögzött bűnözőnek és egyszersmind a közre nézve veszélyesnek tünteti föl.

Határozottan kiveendők azonban a politikai bűncselekmények, mint amelyek indítékai altruisztikusak, céljai pedig szociális és politikai természetűek még akkor is, ha külsőleg teljesen azonos alakzatúak a közönséges bűncselekményekkel. Óriási igazságtalanság volna ezeket az egoisztikus természetű bűncselekményekkel azonosítani. Hiszen tudjuk, hogy az idők multán az ilyen „bűncselekmények” hőstettekké és dicső erényekké válnak az emberek megítélése szerint. Ebből folyik a

Negyedik tétel: Szükséges és méltányos, hogy a politikai büntetéseket kivétessenek a büntetésektől abból a csoportjából, akikkel szemben biztonsági rendszabályok alkalmazandók.

De közveszélyességről csak akkor lehet beszélni, ha feltételezzük, hogy vannak bűnözők, akiken nem segít az egyszerű büntetés. Ez viszont magában hordja annak a szükségszerűségét, hogy a börtönrendszer alkalmas legyen a céljaira és hogy a börtönből kiszabaduló egyén megtalálhassa helyét a társadalomban. Egy nagynevű és emberszerető liberalizmusáról híres büntetőjogtanár mondotta egyszer: „Ha hozzám jönne egy börtönből kiszabadult intelligens ember és megkérdezné, hogy mihez kezdjen, azt mondanám neki: vegyen barátom egy revolvert és lője föbe magát.” Természetes, hogy ilyen körülmények között beszélni se lehet arról, hogy bizonyos egyénekkal szemben, mint javíthatatlanokkal és közveszélyesekkel szemben jogosan védekezhessék a társadalom. E szerint az

Ötödik tétel: Különös rendszabályok alkalmazásához, amennyiben ezeket a normális büntetés céltalansága indokolja, szükséges, a) hogy az államban uralkodó büntetési rendszer a megkívánt nívón álljon és egészében célszerűnek legyen mondható; b) hogy a társadalom a börtönből kiszabaduló élé ne gördítsen elháríthatatlan akadályokat, amelyek által meg van fosztva a becsületes megélhetéstől és a tisztességes utón való boldogulástól; c) hogy szervezett társadalmi gondoskodás törtenjék a szabadon bocsátottak felől.

Hatodik tétel: A biztonsági rendszabályok ne a büntetés helyett alkalmaztassanak, hanem a, büntetés kiegészítéseké, a büntetés kitöltése után.

Csak a kérdés, hogy milyen időtartamú legyen ez a biztonsági intézkedés? Nabokoff a bizonytalan időtartam ellen foglalt állást. A biztonsági rendszabályok ugyanis lényegükben nem igen különbözhetnek a szabadságvesztésbüntetéstől és így a bizonytalan időtartamú biztonsági intézkedés alig volna egyéb, mint bizonytalan tartamú büntetés. Ennek folytán:

Hetedik tétel: A közveszélyes visszaesőkkel szemben alkalmazott biztonsági intézkedések kell hogy időbelileg

körülhatároltak legyenek. A megszabott időtartam lejártával az illető mindenestre szabadon bocsátandó. A maximum nem lehet akkora, hogy de facto életfogytiglan tartóvá változtassa a biztonsági intézkedést.

Az a kérdés már most, hogy miben álljanak a biztonsági intézkedések? Fölmerülhet a deportáció intézménye, de ez nem váltotta be Nabokoff szerint a hozzá fűzött várakozásokat és kihalóban lévő intézkedés mindenütt. Ő a szabadságelvonást és a munkára való kényszerítést ajánlja. Mindennek azonban különböznie kell a büntetéstől, enyhébbnek és individuálisabbnak kell lennie a fogságnál és a külvilággal való érintkezést szabadabbá kell tenni a foglyokénál.

Arra a kérdésre, hogy ki legyen jogosítva afölött dönteni, hogy valamely egyénnel szemben alkalmazandók a biztonsági intézkedések, Nabokoff a következő indítványt tette:

Nyolcadik tétel: A bíróság behatóbb vizsgálat adatai alapján intézzen kérdést az esküdtekhez, vajjon fenforogni látják-e az intézkedés szükségességét. Igenlő válasz esetében a bíróság rendelkezik, hogyha a vádlott büntetését kitöltötte, egy külön büntetésügyi bizottság kérdezend meg a további intézkedések tekintetében. Ez a bizottság a letartóztatást intézetek vezetőiből, bírókból, ügyészekből, orvosokból, lelkészekből és polgárokból állítsa össze.

Nabokoff tanár előadásához mindenekelőtt Torp tanár szólt hozzá Koppenhágából. A hatodik és a nyolcadik tételre módosító indítványt nyújtott be, amely szerint a biztonsági intézkedés mindjárt a büntetés helyébe mondassák ki, ha a bíróság, illetőleg esküdtszéki ügyekben az esküdtszék ezt helyén valónak látja. Az időtartam akkora legyen, mint lett volna a büntetésé, de ennek az időtartamnak a lejártá után külön bizottság döntson afölött, hogy tovább tartson-e a biztonsági intézkedés. Igenlő esetben az őrizetben levő egyén két évenként kívánhatja a kérdés újabbán való eldöntését. Vagyis Torp tanár a korlátlan tartamú biztonsági őrizet mellett foglalt állást. Álláspontját így indokolja meg:

Abból kell kiindulni, hogy a kényszermunka mint büntetés a közveszélyes és visszaeső bűnösökre nem hat többé. Ha azonban valamely büntetés céltalan, akkor nem kellene büntetni. Büntetni csak a büntetésért: céltalan és igazságtalan dolog. Nem a büntetés a fő, hanem a társadalom biztosítása a büntetés ellen. Éppen ezért a büntetés tartamának is van jelentősége. Ha a súlyosan bűnöző tudja, hogy szabadságvesztése bár jobb bánásmód mellett is sokkal tovább fog tartani, úgy ettől jobban fog félni, mint a rövidebb habár szigorúbb büntetéstől. Ezért kell a biztonsági őrizetnek korlátlannak lennie. Nabokoff tanár azt kívánja, hogy a letartóztattnak meg legyen könnyítve a külvilággal való érintkezés. Még csak azt kellene éhez hozzátenni, hogy engedtesék meg neki a dohányzás, estenként a dominózás, egyszóval hogy a szabadságtól eltekintve bizossítottassék neki egy a féle szerény polgári existencia. Szó sincs róla: az életet elviselhetővé kell tenni az ilyen őrizet alatt álló részére is, de éppen azért tárgytalanok azok az aggályok, amelyeket Nabokoff tanár az időtartam korlátatlanságával szemben táplál, ő az állami és bírói önkénytől fél. Ilyen aggodalom lehet jogos Oroszországban, de itt a civilizált Európában ilyesmi már nem létezik.

Garofalo senator Romából Torp tanár véleményéhez járul hozzá. Az őrizetben lévő csak akkor bocsátassék szabadon, ha igazi javulás észlelhető. Londonban vannak egész betörővárosrészek, Parisban apacsok, Nápolyban kamorristák. Mindezekről a rendőrség tudja, hogy bűncselekmények elkövetéséből élnek, de nem tehet ellenük semmit tenni, amíg a bűncselekményi el nem követték. Vajjon miért ne lehessen az ilyen megrögzött

gonosztévőkkel szemben a biztonsági őrizetet alkalmazásba venni?

Ugyanilyen értelemben beszélt *Sigemberg* tanár Stockholmból és *Silowitz* tanár Zágrábból, aki szerint már csak azért se kellene a közveszélyeseknél megvárni a visszaesést, mert ez kész prémium volna az ügyes gonosztévőknek, aki nem kaptatja magát rajta. Az a követelmény, hogy csak akkor létesíttessék a biztonsági őrizet intézménye, ha előbb a büntetőrendszer a tökéletesség fokára van fejlesztve, amint az *Nabokoff* tanár kívánja, annyit jelentene, mint sohanapjára halasztani az egészet. Nem hagyhatjuk legsúlyosabb gonosztévőinket szabadon szaladgálni, amíg minden kívánságunk teljesül.

Excellenc dr *Engel* Hollandiából ugyanilyen véleményen van. Akit a bíróság közveszélyesnek mond ki, az ellen azonnal el kell járni, nem pedig várni, amíg megint elkövet bűncselekményt. Az egyéni szabadság szép dolog, de a társadalomnak is vannak jogos kívánságai stb.

Prof. *Lievmann* Kiéből is elítéli a német tervezetnek azt a rendelkezését, hogy csak azt lehessen közveszélyesnek tekinteni, aki már Ötször volt elítélve s ezek közül egyszer fegyházra. Mire való ez? Miért nem kezdenénk mindjárt a javítással?

Így zuhogott a kritika *Nabokoffra*, aki bámulva láthatta, hogy a művelt Európa kezdi ugyancsak nem liberális alapon kezelni a büntetettek dolgát. A vita azonban eldöntetlen maradt, mert szavazásra kerülve a sor, *Nabokoff* és *Torp* eltérő indítványai egyenlő szavazatot nyertek.

Dr Kadosa Marcel.

Nemzetközi kongresszus a munkanélküliség ellen.

Gent, 1913. szeptember 6.

A munkanélküliség leküzdésére tartott nemzetközi kongresszus szeptember 4. és 6. között folyt itt le. Huszonhárom állam vett benne részt, csak a német kormány maradt távol. Mintegy 400 egyén gyűlt össze a munkanélküliség problémájának megoldására, az egyes kérdések tisztázása és az egyöntetű akció biztosítása végett. A legtöbb állam szakszervezetei is kiküldöttek képviselőiket.

A gyűlés, mely az ismert nevű francia politikus, *Leon Bourgeois* elnöklete alatt tanácskozik, 4-én délután kizárólag szervezeti és igazgatási kérdésekkel foglalkozott. Délután a kongresszus tagjai a Gentben tartott világhiállításon *Gent* városának kiállítását, a munkanélküliség elleni harc eszközeiről, tekintették meg. *Ansele* lelkes üdvözlő beszédet mondott. Azután a genti munkanélküliség elleni pénztár elnöke, *Louis Variez* hosszú beszédben kimerítő ismertetést adott városnak a munkanélküliség ellen életbeléptetett rendszeréről. A genti munkanélküli-alap 1900. okt. 29-én alkotott meg. Ez azon alapul, hogy az alkalmazottak önmaguk biztosítják magukat a munkanélküliség ellen. De a járulékoknak körülbelül 50%-át *Gent* város adja. A város rendes segélye 30,000 franc és még 5000 francot ad egy olyan tartalék gyűjtésére, mely csak gazdasági válság idején lesz felhasználva. *Gent* példája Belgiumban gyors elterjedést nyert. Belgiumban ma már 30 ilyen munkanélküli-alap van, melyek mintegy 100 községre terjednek ki. Külföldön is – Németországban, Hollandiában, Francia-, Olaszországokban, Svájc, Dánia és Norvégiában is ez a módszer jött alkalmazásba. Lényegében a rendszer abban van, hogy a község a szak-

szervezeti munkanélküliség-segélyhez hozzájárul. Az eredmény, melyet a város ezzel a rendszerrel elért, szinte meglepő. A pénztár megalapítása óta a segélyt igénybevevők száma csökken. így 1900-ban még 5875, ellenben 1912-ben már csak 3158 személy vette a segélyt igénybe. Ez – a természetes szaporodást is figyelembe véve – 50%-os csökkenés. A csavargók, vagyis azok száma, akik a város rendelkezése folytán szegényes dologházba utaltattak, 24%-kal esett. Ellenben 1902 és 1912. között, vagyis egy évtized alatt a biztosítottak száma megkétszereződött. *Gent* város munkanélküliségében 2, egymástól élesen elválasztható réteg alakult. A munkanélküliség, sztrájk, betegség és baleset ellen biztosítottak rétege és azok rétege, akik ezekben az esetekben a közjótékonyosságra szorulnak. Ámbar az első réteg nagysága jóval felülmúlja a második réteget, ez a második réteg 20-30-szor annyiba kerül a városnak, mint az első. A munkanélküliek száma sem emelkedett, sem a munkanélküliség, 1896-1899. között, vagyis a pénztár alapítása előtt 1000 munkásra 31 munkanélküli esett. Ez a szám folyton csökkent és 1908-1912. évek között átlag 22 volt, 1911. illetve 1912-ben pedig csak 16, illetve 12 volt. *Tizenkét munkanélküli 1000 munkás között!*

A tanácskozás első tárgya

a munkaalkalom kimutatása

volt.

Az ügy előadója dr. *Freund* (Németország) kifejti, hogy az egyes államok idevágó jelentéseiből kitűnőleg a téren példátlan hiányosságok és mulasztások találhatók. *Csak Anglia kivétel*, mert ez az egyetlen állam, mely egy törvény által szabályozott, minden gazdasági ágra kiterjedő közvetítéssel rendelkezik. Mégis 14 millió munkásság mellett csak félmillió a közvetítettek száma. A többi a munkás és munkaadói közvetítőkre esik. A közvetítési ügy helyes szabályozása feltételezi, hogy úgy a közönséges, mint a szakmunkásokról gondoskodják a munkaközvetítő. A nemzet egész gazdasági élete egy egységes munkaközvetítő szervezetbe vonassék be, mely egységes elvek szerint dolgozzék összes szerveiben. A munkaközvetítés, kihasználása hatalmi célokra mellőzendő. A munkaközvetítés egy szükséges, közhasznú intézmény, amelyben abszolút pártatlanságnak kell uralkodnia és egységes elvek szerint a statisztikát vezetni. A közvetítés lehetőleg ingyenes legyen. A közhatóságok csak olyan közvetítőket támogassanak, amelyek ezeknek az alapelveknek megfelelnek.

Luquet (Paris syndikalista) a francia munkások nevében követeli, hogy angol mintára az állam, vagy a község terhére nyilvános munkaközvetítők állíttassanak fel. A vezetés a munkások és munkaadók által választott hivatalnokok kezében legyen.

Dr Umbreit (Berlin) szembehelyezkedik az előadó felfogásával, mely szerint a német munkások helyeseidnek, hogy a közvetítés sztrájk és kizárás esetén is működjék. Németországban sok iparágban – így a fa- és nyomdaiparban – a közvetítés ügye tarifális szerződésekkel akként van szabályozva, hogy ez működését sztrájk és kizárás esetén beszünteti. És a tényleges fejlődést és eredményeket a törvényhozási szabályozásnál nem lehet figyelmen kívül hagyni. Egyebekben egyetért előadóval.

A második pontja a kongresszusnak a

munkanélküliség és a nyilvános munkák kiadása

volt.

Előadóját, dr. *Traub*-ot (Hollandia) miniszterre nevezték ki és így csak rövid jelentést küldött a kongresszusnak. E szerint: a pénzügyi törvények tegyék lehetővé tartalékalapok létesítését válság idejére. Minden

államban egy hivatal foglalkozék a bekövetkező krízis tüneteinek már jóelőre való nyilvánosságra hozatalával és azon időpont megjelölésével, melyben a válságos időkre fentartott munkálatok és közszállások végzendők. Különösen a következő közmunkák lennének ezek: a mocsarak kiszáritása, erdők, legelők hasznosítása stb.

A vita helyeselte az előadó álláspontját. Csak az angolok nem akarják megérteni, hogy itt az állam tehetne valamit; ők ebben a határozatban az állami budgetbe való beavatkozást látják.

Kellő felvilágosítás után dr Treub indítványa nyert elfogadást.

A kongresszus utolsó tárgya a

munkanélküliség elleni biztosítás

volt. A jelentést Fuster (Paris) tette meg. Előadó szerint 1. a biztosítás e neme legalább bizonyos iparágakban kötelező legyen, 2. a munkaalkalom előidézése a biztosítás e nemének legfontosabb feladata; 3. a 'biztosításnak a szak- és hivatásos szervezetek közreműködésével kell történnie. – A berlini statisztikai hivatal képviselője dr Zacher kijelenti, hogy meg kell szűnnie annak a téves felfogásnak, hogy a munkanélküli biztosítás keresztülvihetetlen; mint kötelező biztosítás az állam által hozott törvényben viendő keresztül, azonban terheit ne csak a munkások és a munkaadók, hanem az állam és a községek is viseljék.

Dr Umbreit rámutat arra, mit tettek e téren a szak-szervezetek. 1912-ben 8.9 millió márkát fizettek ki e címen a német szakszervezetek, 1861 óta pedig 68 milliónál is többet.

Végül a Zürichben a munkanélküliek megszámálása és a vándorstatisztika tárgyában 1912-ben hozott határozatok nyertek elfogadást.

Az egyesületnek most – mint Bourgeois elnök konstatalta – 1100 tagja van. Az iroda legközelebbi gyűlése 1914-ben lesz Parisban. F-y.

SZEMLE.

I.

A társadalmi egészségügy módszere és története.

A társadalmi egészségügy kézikönyve. (Grotjan A. és Kaup J. Handwörterbuch der sozialen Hygiene. Unter Mitarbeit zahlreicher Autoren. Két kötet. 1700 oldal. Leipzig.)

Egyre növekszik és mind bámulatraméltóbb tanúbizonyságot tesz a társadalmi tudományok nagyarányú fejlődéséről azon könyvek, folyóirati cikkek és egyéb közlemények száma, amelyek tárgyköre egyfelől az egészségügy és az orvostudomány, másfelől a közgazdaságtan és a statisztika határterületein mozog. Az itt ismerttetett kézikönyv szerzői előtt az a cél lebegett, hogy a felhalmozódott tények, intézkedések és elméletek tömegéből kiválasszák és egybefoglalják mindazt, ami fontosnak és maradandó értékűnek látszik. Vállalkozásukat mindenestre célszerűnek és időszerűnek kell tartanunk. Jóllehet, egészségügyi kézikönyvek meglehetősen bőven állanak a rendelkezésünkre, ezekből nagyrészt hiányoznak azok a szempontok, amelyek az itt ismerttetett kézikönyvben kifejezésre jutnak. Hiányzik annak az összefüggésnek a megvilágítása, amelyben a szorgos laboratóriumi kutatás alapján felderített adatok és tételek a társadalmi közösséggel és a társadalmi alakulatokkal állanak. Maguk a szerzők is hangsúlyozzák, hogy könyvük a jelenleg használatban levő nagy kézikönyveket nem teszi feleslegessé. Viszont azonban az is áll, hogy e kézikönyvek használói nem nyerhetnek teljes betekintést a felmerült szövevényes problémák

komplexusába, ha csak ezeket tanulmányozzák és nem egészítik ki őket avval, amit a Grotjan-Kaup-féle szociálhigiéniai kézikönyv nyújt. Mert e könyv egyfelől az orvosoknak és a természettudományok művelőinek lehetővé teszi, a gyors tájékozódást mind afelől, ami őket a statisztikából, közgazdaságtanból és társadalomtudományból érdekelheti, viszont a közigazgatási és egyesületi hivatalnokok, közigazdák, politikusok, stb. részére hozzáférhetővé teszi mindazt, amit nekik a higiénia, a társadalmi orvostudomány és a fizikai jólét előmozdítása terén tudniuk kell. A kézikönyv megírásában termék szetesen nemcsak orvosok, hanem közigazdák és statisztikusok is jelentékeny számban részt vettek. Az egyes munkatársak alanyiségének, tudományos meggyőződésének nagy mértékben szabad teret engedtek, olyanynyira, hogy például a jelenleg még kontroverzia tárgyát alkotó kérdésekben, aminők pl. az alkohol kérdés vagy a tüdőbeteg gyógyintézetek problémája, az ellentétes felfogásokat is szóhoz juttatták. A kézikönyvekben foglalt anyag gyűjtemény főleg a német nyelvű országokra (Németország, Svájc, Ausztria) vonatkozik és a többi országokra nézve csak azt teszi közelebbi vizsgálódás tárgyává, amit különösen érdekesnek és tanulságosnak talál. B. S.

II.

Népességi statisztika és halandóság.

Népmozgalom Magyarországon. (Magyar Statisztikai Évkönyv XVIII. kötet, 1910.)

A jelentés évében a magyar királyság területén 179.537 házasságot kötöttek. A halálórási arányszám 8.6 ezrelék. Összesen 758.566 gyerek született, élve 742.899, halva 15667. Az újszülöttek közül fiú volt 390.040, leány 368.526, ami 51.4, illetőleg 48.6 százaléknak felel meg. A törvényes *szülöttek* száma 688.058 volt, ami 90.7%-nak felel meg, a törvényteleneké 70508, azaz 9.3%. A születési arányszám 36.4 ezrelék. Meghalt 490.689 ember, ezek közül férfi 251.227, nő 239.462, azaz 51.2, illetőleg 48.8 százalék. A halálórási arányszám 23.5 ezrelék volt, ami az előző évi 25.1%-hoz képest javulást jelent. A természetes népszaporodás 12.1%, ami igen szép eredmény lenne, ha a kivándorlás nem lépne közbe és nem lassítaná meg jelentékenyen az ország lakosságának szaporodását. Ami az elhaltak korát illeti, 100 halott közül a csecsemőkorban volt 29.44, öt événél fiatalabb volt 44.12, hét évesnél fiatalabb 46.44; tíz évesnél fiatalabb 48.54; *vagyis halott kontingensünknek még mindig majdnem egyharmada csecsemő és közel a fele tíz évesnél fiatalabb gyermek.* Ami a halálokat illeti, *ragályos betegségekben* meghaltak 122.399-en, vagyis az összes halottak *negyedrésze*, még pedig ázsiai kolerában 302-en, himlőben 116-an, kanyaróban 9339-en, vörhenyben 10626-an, küteges typhusban 119-en, szamarhurutban 6427-en, diphtériában 8657, hasi hagymázban 5009-en, gyermeki diarrhoe-ben 3613, *tüdővészben* 72423-an, stb. Erőszakos halállal 14106 haltak meg, ezek közül balesetből kifolyólag 8265-en, öngyilkosság miatt 3987-en, 1560-an lettek gyilkosság áldozatai. V. M.

A világ nagyvárosainak népességi statisztikája 1880-tól 1909-ig. (Statistique démographique des grandes villes du monde pendant les années 1880-1909; II. ptie: autres parties du monde, Amsterdam. 115 l.)

Ez a könyv néhány Európán kívüli város népességének mozgalmával foglalkozik, nevezetesen 12 ázsiai, 3 afrikai, 9 amerikai és 3 ausztráliai városával. Természetesen, nem szabad arról megfeledkezni, hogy ezeknek az adatoknak a megbízhatósága nem teljesen egyforma, nevezetesen kétséges bizonyos afrikai és ázsiai városok esetében. Nem lesz érdektelen néhány

adat kiemelése. Azt látjuk, hogy Bombay ban a kutatás tárgyát alkotó harminc év alatt (1880-1909) a születési arány 26.8-ról 20.3-ra süllyedt, ellenben a halál-
 zási arány 32.8-ról 35.7-re emelkedett. A másik indiai nagyvárosban szintén igen rossz higiéniai és társadalmi – vagy talán statisztikai – viszonyokra mutató adatokat találunk. Kalkuttában ugyanis a születési arány felemelkedett ugyan 17.6-ról 22.9-re, de a halál-
 zási arány még jobban nőtt: 26-ről 34-re emelkedett. Ceylon fővárosában, Colombóban, ahol 30 évvel ezelőtt a gólyák a statisztika tanulságai szerint még erősebben sztrájkoltak, mint ma, a „legdekadensebb” francia városokban, a születési arány 13.4-ről 24.9-re emelkedett, de ez a jeles város még sokkal szebb haladást mutathat fel a halál-
 zási arányszám emelkedése terén, amely 17.4-ről 33.5-re nőtt. Ha ezek az adatok nem csalnak, akkor e ragyogó keleti városokban olyan depopuláció folyik, amilyenről a jámbor franciák még álmodni sem mernek. A japán városok már sokkal kedvezőbb adatokat mutatnak, a születési arány magasabb és többnyire emelkedik, a halál-
 zási arány pedig mindenütt lejjebb száll és a *japán nagyvárosok sokkal kedvezőbb halál-
 zási arányszámot mutatnak, mint az Európa közepén levő Budapest.* Tokióban a halál-
 zási arányszám leszállt 20.6-ról 17.6-ra, Nagasakiban 14.8-ról 13-ra, Jokohamában 23 6-ről 15.4-re. Az egyiptomi városokban úgy a születési, mint a halál-
 zási arányszám rendkívül magas, de pl. Kairó lakossága – a bevándorlástól eltekintve – dacára az igen magas (39.3) születési aránynak, fogy, mert a halál-
 zási arány még nagyobb (40). Ellenben remek közegészségügyi haladás példáját nyújtja a Fokváros, ahol a halál-
 zási arányszám *36-ról 16.6-ra szállt le.* Az amerikai, különösen pedig az észak-
 amerikai városok is elég kedvező képet nyújtanak egy-két kivétellel. New-Yorkban a születési arány 22.8-ról 26.9-re emelkedett, a halál-
 zási arány 26.4-ről 16.2-re süllyedt, vagyis *New-York népességének természetes szaporodása erősen felülmúlja Budapestét.* A legideálisabb állapotokat azonban Ausztráliában találjuk. Igaz ugyan, hogy a születési arány a kultúra fejlődésével igen érezhetően visszament, de ez nem akadályozta a természetes szaporodás kedvező alakulását. A halál-
 zási arány óriási mérvű csökkenésénél fogva. Ez utóbbi téren az ausztráliai városok rekordot teremtettek. Nelbournben a halál-
 zási arány leszállt 18.7-ről 12-re, Adelaidében 15.4-ről 11.8-ra, Sidneyben 22.5-ről 10.3-ra. Ez utóbbi városban a születési arány kisebb, mint nálunk, Budapesten, és mégis, a természetes szaporodása közel kétszer akkora, mint nálunk.

A zsidók halandósága. (Die Sterblichkeit der Juden. – Theilhaber, F. A. – Különlenyomat a „Hygiene der Juden”-ből).

A zsidóknak a többi fajoknál való kisebb halandósága ép oly általános, mint feltűnő jelenség Nyugat-Európában, nálunk, Romániában, Oroszországban egyaránt ezt tapasztalták. Theilhaber azt a kérdést teszi tanulmány tárgyává, hogy a zsidók e kisebb halandósága, amelyre vonatkozólag igen bő statisztikai anyagot gyűjtött össze, szociális okokon, vagy faji tulajdonságokon alapszik-e. Megállapítja, hogy nemcsak a gyermekhalandóság, hanem a felnőttek halandósága is kedvezően alakul. Abból a tényből, hogy a kis halandósági arány a kedvezőtlen gazdasági viszonyok között élő kelet-európai zsidóságnál is tapasztalható, Theilhaber azt a következtetést vonja, hogy itt a zsidó faj nagyobb vitalitása is közreműködik, mint a faji sajátosság. L.

III.

Betegség és prophylaxig.

A szociális helyzet befolyása a nemi betegségekre. (Einfluss der sozialen Lage auf die Geschlechtskrankheiten.)

Írták: Blaschko A. és Fischer W., München.

Kevés betegség kapcsolódik annyira össze az emberek társas együttélésével, függ össze annyira elterjedés tekintetében a társadalom szociális struktúrájával és van annyira a társadalmi milieu által feltételezve, mint a nemi betegségek. Elterjedését lényegileg a nemi viszonyokban beálló változás gyakorisága szabja meg. Szabályként állíthatjuk fel, hogy gyakoriságuk e változás gyakoriságával arányosan növekszik. Ez megállapítható azon statisztikai anyagból, amelyet egyrészt az északi államok felvételei, másrészt a katonaságnál nyert számok szolgáltatnak. Ebből a tételből az a további következtetés vonható, hogy a városok, amelyekben a legkülönbözőbb társadalmi elemek találkoznak és egymással tartós érintkezésbe jutnak, összehasonlíthatatlanul nagyobb mértékben vannak megfertőzve, mint a vidék a maga homogén népességével. De a nemi betegségek és a szociális helyzet közötti kölcsönös összefüggés tanulmányozásának előfeltétele annak a tudása, hogy milyen mértékben terjedtek el azok az egyes társadalmi osztályokban és ezidőszert még híjával vagyunk egy erre vonatkozólag igazán értékesíthető anyaggyűjteménynek. Míg a tüdővész és számos más betegség esetében már rég óta pontos statisztikai felvételeink vannak, addig a nemi betegségekre nézve ez csak igen korlátozott mértékben áll. És ha a fentemlített, nem minden vonatkozásban értékesíthető adatoktól eltekintünk, oly anyagfeldolgozásra kényszerülünk, amelyben rendkívül sok hiba forrás található. Így pl. a nagy, élénk forgalmú városok fertőzöttségének megállapításával meg egyáltalában nincsen megfejtve, hogy miképpen oszlanak el a nemi betegségek a különböző néprétegek között, már pedig éppen e városokban gyűl össze a nagy gazdaság a legnagyobb szegénység mellett, a birtokos osztályok a proletárság legmélyebb süllyedt rétegei mellett, és tapasztalásszerűleg ez a keveredés egyike a nemi betegségek elterjedését előidéző legfőbb okoknak. Miképpen viselkednek az egyes osztályok és foglalkozási ágak, az egyelőre csak becslésszerűen állapítható meg. A dolgozó néposztály aránylag kis százalék arányt szolgáltat. A munkásság körében főleg azok a foglalkozások vannak veszélyeztetve, amelyek a tartózkodási hely folytonos változtatásával vannak összekapcsolva, vagyis az úgynevezett vándoripar művelői, továbbá az éjjeli munkát végzők és a vendéglői és kávéházi alkalmazottak. A nőknek az ipari munkába való bevonásakor ezekre nézve is nagy veszedelem áll elő. Napjainkban, amidőn a nők tömegesen bevonatnak a gazdasági küzdelembe, ahol az alacsony, az emberi megélhetéshez alig elégséges munkabérek, a háziasság hiánya és az időnkint fellépő munkahiány a talajt megingatja alattuk, könnyen érthető, hogy a prostitúáltak jelentékeny része az ipari munkásnők köréből toborozódik. Kevés használható adatunk van a jobb módú és a magas műveltségű körök megbetegedési arányairól. De annyi mindenesetre megállapítható, hogy a nemi betegségek *aránylag* a legjobban ezek között vannak elterjedve. Itt azonban meg kell jegyezni, hogy az elfoglaltsági körnek és a hivatással járó tevékenységnek nincs akkora szerepe, mint más betegségeknél abból a szempontból, hogy miképpen viselkednek az egyes társadalmi rétegek a fertőzés után. A betegség lefolyása más tényezőktől függ, így a beteg

szervezetétől és a megfelelő és kellő orvosi kezeléssel. A jobb móddal és állandóan egy helyen való tartózkodással egybekötött foglalkozások esetén sokkal könnyebb és gyakoribb a gyógykezelés, mint a vándorfoglalkozásoknál. Azok a rétegek, amelyek a fertőzés veszedelmének leginkább ki vannak téve, gyakran abban a rossz helyzetben vannak, hogy nem részesülhetnek konzekvensen keresztülvitt kezelésben. Ugyanez áll azon foglalkozásokra, amelyeknél gyakori a munkanélküliség. Legrosszabb a női munkásság helyzete munkanélküliség esetén. Ennek a legjobb esetben csak a poliklinikai kezelés áll a rendelkezésére, amelyhez a veszélyek és következmények ismeretének híjában szabályszerint csak későn, és más közelfekvő okoknál fogva nem kellő mértékben részesül. Ezeknek a köröknek a kuruzslók iránti előszeretete egy további tényező, amely a nemi betegségek hathatós leküzdését megakadályozza. E tények alapján a szerzők elsősorban a szegény néposztályok ingyenes kezelését követelik nemi betegségek esetében, azonkívül szakszerű és az eddiginél teljesebb mértékben keresztülvitt felvilágosító tevékenységet sürgetnek. L.

A prostitúció. (Die Prostitution. Bloch J. T. B., Berlin. 870 lap.)

Bloch evvel a vaskos kötettel a „Handbuch der gesamten Sexualwissenschaft” kiadását kezdi meg. A prostitúció történetével foglalkozik egészen az újkor küszöbéig és a második kötetre a prostitúció kérdésének modern fejlődése maradt. Még azok is, akik nem osztoznak a szerző felfogásában, amely szerint ez a sexualis tudomány centralis problémája, és csak az anyaság kérdésének hajlandók ily jelentőséget tulajdonítani, szintén el kell, hogy ismerjék a prostitúció új történeti ismertetésének fontosságát. Bloch nemcsak rendkívüli szolgálommal, hanem bámulatramáltóan széles látókörről is fogott hozzá e munkához. A régebbi munkáiban kifejezésre jutott terjengősségre való hajlandóság és az idézetek felesleges halmozása tömörebb fejtegetéseknek adott helyet. Különösen felemlítendő, hogy az első fejezetet a prostitúció kifejezés fogalmi meghatározásának szentelte, amelynek fejlődését szemlélve joggal veti fel a kérdést, hogy „nincs-e talán a nemileg passzív nőben egy mélyebb physiologiai hajlam arra, hogy a férfitől bizonyos egyenértéket követeljen azért az áldozatért, amelyet a korlátlan nemi odaadással részére hoz? A nő megvehetőségének ez a formája nincs-e sokkal szélesebben elterjedve, mint a prostitúció? Nincs-e alapja annak, ha az utóbbit csak e mélyen meggyökeresedett ösztön egy szélsősége megnyilvánulásának tekintjük, amelylyel tehát az szervesen összefügg?” Kilenc különböző kritérium beható tárgyalása után Bloch a következő kimerítő definíciót adja: „A prostitúció a házasságon kívüli nemi érintkezés egy meghatározott formája, amelyet az jellemez, hogy a magukat prostituáló egyének többé-kevésbé válogatás nélkül határozatlan számú sok személynek folytonosan, nyilvánosan és notóriusan, többnyire pénzbeli ellenszolgáltatásért és iparszerű megvehetőség alakjában magukat közönség vagy más nemi cselekvények céljából kiszolgáltatják, vagy nekik másféle nemi izgalmat vagy kielégülést szereznek és ezen fajtalanúság révén bizonyos állandó tyipust nyernek”. A következő fejezetekben azután követi a prostitúció fejlődését a primitív kezdetektől a klasszikus ókoron, a korai keresztény és az izlami kultúra világán és a középkoron keresztül. Az ezekre menő forrásjegyzetek révén a mű – amely egyébként e téren hosszú ideig, mint legfőbb standard work fog szerepelni – a prostitúcióra vonatkozó irodalom megbízható bibliográfiáját is nyújtja.

A nemzetközi statisztikai kongresszus

kedden, e hó 9-én kezdte meg tanácskozásait. A kongresszuson előterjesztett referátumok között a legjelentősebbek a következők voltak.

A nők részvétele a kereseti ágakban.

E cím alatt dr Zahn Frigyes a különböző kultúr-államokban az egyes kereseti ágakban foglalkoztatott nők statisztikáját terjesztette elő. E szerint majdnem az összes államokban a női keresők száma emelkedik. Így pl. Németországban 1882-ben 100 kereső egyén között 29.2% volt a nő, 1907-ben 33.8% Magyarországon 1890-ben 29.3, 1900-ban 30.2% volt a női kereső (az 1910. évi népszámlálás nem áll még rendelkezésre). Angliában 1891-ben 31.1, 1901-ben pedig 29.1%; az Egyesült Államokban 1890-ben 17.2, 1900-ban 18.%; Ausztriában 1890-ben 44.5, 1900-ban 43.2% Eszerint legnagyobb a kereső nők százaléka Ausztriában, legkisebb Angliában. *Feltűnően csekély a kereső nők százaléka az Egyesült Államokban.*

A házasságok tartama Franciaországban

cím alatt Huber M., a francia statisztikai hivatal aligazgatója adott elő. 8.170,000 házasság képezte vizsgálat tárgyát. A válások már az első évben megkezdődnek, az első évben mégis 1000 házasságra 4 válás esik. Érdekes, hogy az 50 éves házasságoknál előforduló válási százalék is ugyanez. A házasság 1 és 9 éve közötti időben a válás 2.84%, és azután ez a százalékszám folyton esik. A házasságok termékenységéről Nikolai M. referált. A legkisebb a születési %/ Franciaországban 19.6%, legnagyobb Bulgáriában 40.6. Általában a balkán népek mutatják a legnagyobb népesedést. Az európai nagy államok között Ausztria 33.2%-kal a legnagyobb születési százalékot adja.

A lakásstatisztikáról

Ugo Ginsti adott elő.

Ezenkívül a következő kérdések foglalkoztatták a kongresszust: Dr W. Schiff: Háztartási számadások; Irving Fischer: A drágaság nemzetközi értekezlete; Louis Variez: A munkanélküliség statisztikája; Jowanovic B.: A szerb háziállatok statisztikája; Dudfield B.: A gyermekhalandóságról; dr Thirring Gusztáv: A nagyvárosok nemzetközi statisztikai évkönyvéről; dr Fellner: Az osztrák-magyar nemzeti vagyonról.

A nemzetközi gyermekvédelmi kongresszus

Brüsszelben folyt le július 23. és 26. között. A kongresszus 4 szekcióban tanácskozott. Az első szekcióban tárgyalta kérdések között legnagyobb jelentőségű volt az „elhagyott gyermekek”-re vonatkozó. A feltett kérdés következőképpen hangzott: Helyes-e az összes, a gyermekeket érintő bírósági ügyeket, aminő pl.: az atyai hatalom elvonása stb. a fiatakorúak bíróságára bízni? Ha igen, milyen eszközökkel lehetne a köztudatban ezeknek a bíróságoknak a közönséges büntető-bíróságokkal való azonosítását megátolni? Ugyanezen szekció még a következő kérdéseket tárgyalta: „A bíró viszonya a családhoz és a fiatakorúak felügyelőihez” és „A fiatakorúak felügyelőinek kiképzése”. Egy további kérdés volt „Az abnormális gyermekek kezelése”, végül „A törvénytelen gyermekek és a hivatásos gyámság”. A szekció az egyéni gyámság mellett foglalt állást.

A második szekció „A gyermek hygieniájával” foglalkozott. Azt tárgyalták, hogy a csecsemőápolás elemeit nem kellene-e már az alsóbb iskolákban tanítani. Amerikában a „kis anyák ligájánál” jó tapasztalatokat szereztek. – A többi szekció legjelentősebb kérdései voltak: az alkoholkérdés, gyermekek kiadása és a gyermekhalandósági statisztika. A szekciók közös ülésén egy *gyermekvédelmi központi iroda* felállítása határozott el.

Megdöbentő számok.

Megdöbentő adatokat közöl a Ferencz József kereskedelmi kórház jelentése alapján Szántó Béla. Azok a régi patriarchális viszonyok, amidőn az alkalmazottak foglalkozása ismeretgyarapításra irányuló átmeneti foglalkozás volt, ma már teljesen megváltoztak. A betegség és halálzási statisztika az, amely valamely társadalmi osztály helyzetéről, bajairól, a viszonyaiban mutatkozó kóros tünetekről a legmegbízhatóbb képet nyújtja és a helyzet mindennemű rosszabbodása, minden visszaesés az életstandardban és az életviszonyokban, ha nem is mindig matematikai pontossággal, de elég feltűnően visszatükröződik e statisztika megfelelő rovataiban. Így pl. az üzletek nagy részének fűtetlensége egyik főoka a *meghűléssel kapcsolatos betegségek*, a veselob, vesekő, vesegümőkőr, hólyaghurut stb. megbetegedéseknek, amelyek az irodai és üzleti alkalmazottak összes megbetegedéseinek 17.72%; de ha az üzleti alkalmazottakat külön tekintjük, akkor ezt a számot még magasabbnak kell feltételeznünk. Ez a szerzőt arra a következtetésre vezeti, hogy a „húgszerveknek a betegségei az üzleti alkalmazottaknak éppen olyan hivatásos betegségük, akár a nyomdászoknak az ólommérgezés”. Annak a körülménynek, hogy az *emésztési szervek megbetegedései* az összes megbetegedéseknek 10.14%-át teszik, szintén megállapíthatjuk az okait. A folytonos ülés, egy helybenállás, szabad levegőn való mozgáshiány, az ételek nyugodt elfogyasztásához szükséges idő hiánya, stb. mind érzetetik káros befolyásukat. A túlmunka, a pihenés és nyári pihenő idő hiánya megőrli az *idegrendszer* ellenálló képességét is. Igen nagy az idegbajosok száma, akiknek egy része vizgyógykezelésben keres gyógyulást. Magas százalékarányban – 15.37%-al – szerepelnek a *légzési szervek* megbetegedései is. Az árukkal megrakott állványok tisztogatásának nehézségei, az elegendő köpöcsészék hiánya, a szellőzés elégtelensége, a dohos és sötét, gyakran még nappal is mesterségesen megvilágított üzlet- és irodahelyiségek, már magukban véve is melegágyai a *tüdővész* terjedésének. Az áldatlan lakásviszonyok azután befejezik azt a romboló munkát, amelyet amazok megkezdtek, mert a budapesti páratlanul rossz lakásviszonyok mellett a kétszobás lakású családos hivatalnok egyik szobáját albrétbe adni kényszerül, sőt nem egyszer még a másik szobáját is idegekkel kell megosztania. Mindé visszásságok a szervezet természetes ereje esetében némi ellensúlyozásra találnának a bő vagy legalább is kellő táplálkozásban. De sajnos, a kis hivatalnoki alkalmazotti fizetésből, amelyek általában jóval alatta maradnak a tanult munkások munkabéreinek, erre nem futja. Ha mindezt tekintetbe vesszük, már korántsem oly meglepő, mint amilyen felháborító, hogy az összes halálzások közül *tüdővész*re esik 45 éven felül 10%, 35-45 év közt 50%, 20 és 30 év közt pedig 80%. A *szembetegségek* is igen hálás talajra találnak, a sötét és mesterséges világitású üzletekben, főképen pedig az ily irodahelyiségekben. A venereás és bujakóros betegek a központi rendelőintézetben jelentkező betegek 12.95%-át, a belgyógyászati osztályban ápoltnak pedig 31.02%-át teszik. A késő estig tartó munkában agyoncsigázott és kis fizetési magánhivatalnok nem gondolhat magasrendű élvezetekre. Az alkalmazottak nagy része a korcsmákban, éjjeli kávéházakban és hasonló zsánerű mulatóhelyeken keres szórakozást és e helyeken tudvalevőleg igen erős a nemi betegségek megszerzésének veszélye. Sőt a szegényebb alkalmazottak, akik az „ágyrajárók” nyomorúságos csoportjához tartoznak, amelynél a férfiak és nők a legdemoralizálabb körülmények között élnek együtt és így fokozódik rájuk nézve a venereás és bujakóros bajok megszerzésének valószínűsége. Ami az alkalmazottak

halálzási viszonyait illeti, a férfiak közül 20-24-ik év között hálnak el a legtöbben (22.54%), a nőknél pedig 15-19 év közt (41.38%), míg a Bpesti ker. Munkásbiztosítási Pénztár 1912. évi kimutatásában 55.15 százalék hal meg 40 évnél fiatalabban, addig a Ferencz József kereskedelmi kórház betegsegélyző pénztárának adatai szerint a budapesti magánalkalmazottaknak 66.57%-a hal meg e korban. Ami az átlagos élettartamot illeti, a budapesti malommunkások átlagos élettartama 42 év, 8 hó, a kocsisoké 44 év, 1 hó, a kovácsoké 46 év, 4 hó, a magánalkalmazottak pedig 39 év, 8 hó, 27 nap. A legtöbb haláleset – az összes halálesetek 44.45 százaléka – a légzőszervek betegségei folytán állott be. Ezek közül 75% esik a *tüdővész*re. Még egyet akarunk csak kiemelni „... amíg minden 1000 halálzásból Magyarországon (1911) 7.7, Budapesten (1908) 20.5, a magánalkalmazottak közt pedig Berlinben 22, Hamburgban 47.7, Wienben 57.5 öngyilkossági esettel találkozunk, addig a budapesti magánalkalmazottak minden 1000 halottjából 99.5 dobja el önkézevel magát az életet. Ámbár magunk részéről szükségesnek tartjuk hangsúlyozni, hogy ezen adatok összehasonlításánál nagy óvatosságot kell tanúsítani, mert pl. az alkalmazottak között előforduló öngyilkossági arányt tulajdonképen csak az egész népesség megfelelő korosztályainak öngyilkossági adataival szabad összehasonlítani, továbbá, mert a halottak összes száma is olyan kicsi, hogy a budapesti magánalkalmazottak itt ismertett halottaira alig lehet a nagy számok törvényét alkalmazni. De ha mindezt mérlegeljük és tekintetbe vesszük is, még akkor oly feltűnő nagy marad a differencia, hogy igazat adhatunk a szerzőnek, amidőn azt mondja: „alig lehet vitás, hogy az öngyilkosságok ilyen gyakorisága a az alkalmazottak anyagi helyzetével áll szoros összefüggésben,„ S.

Hogyan lehet a telkek értékét pontosan felbecsülni?!

Úgy a városok, mint az államok adóforrásai közt egyre sűrűbben szerepel a telekérték. Világszerte az a tendencia mutatkozik, hogy úgy a mezőgazdasági, mint a városi földnél az adóalap ne a földből eredő jövedelem, hanem a föld értéke legyen. A két eljárás közti különbség igen világos. Az első módszer annál terhebb a tulajdonosra, minél több jövedelmet állít elő, azaz minél többet termel, a másik annál jobban nehezedik a tulajdonosra, minél kevesebb jövedelmet teremt elő a földből.

A telekérték viszonylag nagyon biztos és pozitív adóalap, mely bármely elképzelhető dolognál nehezebben titkolható el és a gyakorlatban használatos adóalapoknál hasonlíthatatlanul gyorsabban és pontosabban értékelhető.

Adótechnikai szempontból megközelíti az ideális adófogalmát, mert alapja aránylag könnyen és pontosan állapítható meg, ennél fogva a kivetés egyenletes és olcsó. Hány más jövedelmezőség szempontjából számbavehető adóról mondhatjuk ezt?!

Nem tagadható azonban, hogy az érték exakt mérése igen nehéz. A városi telkek értéke csak kevéssé függ a terület nagyságától és úgyszólván független a föld kémiai minőségétől. Két teljesen egyenlő nagyságú, egymás mellett levő telkek értéke igen különböző lehet, ha pl. homlokzatterületük különböző avagy az egyik saroktelkek, a másik pedig nem. Hogyan állapítható meg tehát egy városban a telkek értéke pontosan, igazságosan?

Erre a kérdésre igyekszik feleletet adni *W. A. Somers*. Amerikában a föld forgalmi értéke a legfontosabb adóalap és a városi korrupció egyik legközönségesebb megnyilvánulása – nemcsak Amerikában – az aránytalan adókivetés, mely kivált a telekérték

megállapításában mutatkozik. Somers volt az első, aki bizonyos matematikai formulákkal igyekezett a telek-értéket megállapítani. Mint St. Paul város adóbecslője, 1891-ben eszelte ki módszerét, melyet 1896-ban fogadott el e város. Innen kezdve e rendszer rohamosan terjedt és Somers egyre-másra kapta a meghívásokat mint szakértő: Cleveland-be, Minneapolisba, Chicagóba és New-Yorkba. A korrupció mindenféle ellenségei, hatalmas és befolyásos szervezetek lelkes agitációt fejtenek ki a rendszer mellett. Így pl. a cleveland-i *Manufacturers' Appraisal Company* lapot ad ki *The Somers System News cimen*, melynek kizárólagos célja e rendszer propagálása. A cleveland-i adókiadó-bizottság pedig rendkívül érdekes, négy évre szóló becslési jelentése (*First quadrannual astesement of real property for the city of Cleveland*) hátlapján nagy betűkkel ez olvasható: Somers rendszere fiz éven belül az Egyesült-Államok minden nagy városában használatban lesz. Végül pedig most jelent meg a *National Municipal League* hivatalos folyóiratában, a *National Municipal Review* 1913. ápr.-i számában a rendszer ismertetése Somerstől magától, annak jeléül, hogy a leg-hatalmasabb város-reformatori szervezet is programjába vette propagálását.

Somers abból indult ki, hogy értékmegállapítás csakis úgy lehetséges, ha van értékegység. Ezt megtalálta abban, amit *egység-láb*-nak nevezett el. Egység-láb alatt egy száz láb mélységű teleknek egy láb szélességű homlokzata értendő. Vagyis az egységterület Parallelogramm alakú, melynek keskenyebb része egy láb és a telek homlokzati részén van, hosszabb része pedig száz lábnyra terjed a telek mélysége felé. Gyakorlatilag ismeretes tény az, hogy minél közelebb esik egy teleknek valamely része a homlokzathoz, annál értékesebb. Világos tehát, hogy egy száz láb mélységű telekből a homlokzathoz közelebb eső rész értékesebb, mint a távolabb eső. A kérdés, melyet Somers megoldani törekedett, csupán az volt, hogy mily arány van e részek értéke közt. Számos eset megfigyeléséből empirikus módon arra az eredményre jutott, hogy az egység-láb első fele, azaz a száz láb mélységű területből a fronthoz közelebb eső első ötven láb értéke az egész értéknek 72.5%-át foglalja magában, a távolabb eső ötven láb pedig csak 27.5%-át. Mikor ez az eredmény megvolt, hasonló módon, hosszú és fáradságos megfigyelés alapján állapította meg a legkülönbözőbb mélységű telekrészek értékét, melyeket az egység-láb értékéhez viszonyítva fejezett ki. Az *egység-lábnál* figyelmen kívül marad minden egyéb értékbefolyásoló körülmény, mint pl. a sarok közelsége stb., úgy hogy Somers definíciója szerint:

„Az egység-láb egy láb széles és száz láb mély homlokzatterület egy háztömb közepén, távol utca-sarkoktól vagy bármely más az értékre ható befolyástól, mely érték tisztán csak attól függ, hogy a város üzleti életéhez mennyi hozzáférhetést nyújt ez a homlokzatterület.” Somers 700 láb mélységig állapította meg a telkek értékét.

A táblázatnak 0-230 láb (kb. 70 méter) terjedő része így szól:

Mélység lábokban	A láb-egység %-a
0	—
10	25.00
20	41.00
30	54.00
40	64.00
50	72.50
60	79.50
70	85.60

Mélység lábokban	A láb-egység %-a
80	90.90
90	95.60
100	100.00
110	104.00
120	107.05
130	110.50
140	113.00
150	115.00
160	116.80
170	118.40
180	119.80
190	121.00
200	122.00
210	122.95
220	123.80
230	124.40

Ha tehát tudom, hogy valamely utcában mennyi a telek homlokzattertéke (ami mindenkor becslés által állapítandó meg), azonnal megmondhatom bármely telek értékét, elvonatkozva egyelőre a saroktól és más befolyásoktól.

Ismeretes, hogy ugyanazon utcában a saroktelkek értéke mindig nagyobb a többi telkekénél. Minél forgalmasabb a sarokt képező mellékutca, annál nagyobb az érték. Vegyük pl. a következő diagrammát:

		10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
		9	19	29	39	49	59	69	79	89	99
Utcai homlokzat. Láb-egység 100 korona.	8	18	28	38	48	58	68	78	88	98	
	7	17	27	37	47	57	67	77	87	97	
	6	16	26	36	46	56	66	76	86	96	
	5	15	25	35	45	55	65	75	85	95	
	4	14	24	34	44	54	64	74	84	94	
	3	13	23	33	43	53	63	73	83	93	
	2	12	22	32	42	52	62	72	82	92	
	1	11	21	31	41	51	61	71	81	91	

Utcai homlokzat.
Láb-egység 200 korona.

E diagrammában, hol a két utcában az értékegységek: 200 és 100 korona,

Az 1. sz. négyzet értéke 586 K

11. „ „ „ 564 „

21. „ „ „ 552 „

2. „ „ „ 474 „

3. „ „ „ 425 „

4. „ „ „ 386 „

és így tovább, azaz az érték függ az illető utca egység-értékétől és attól, hogy a telekrész mily távol van az 1. sz. négyzettől. Ahol a sarok befolyása teljesen megszűnik, ott az egyik utcában 100, a másikban 200 koronára száll le az értékegység, ami természetesen többnyire csak a szomszéd telkeken következik be.

Somers táblázatokba foglalta a legkülönbözőbb értékű utcák által képzett sarok értékvizonyait és elég a két utca értékegységének ismerete, hogy e táblázatok segítségével a sarok befolyása megmondható legyen.

Hasonló táblázatokat állított össze Somers az épületek becslésére is, melyben az épületanyag, értékcsökkenés stb. külön figyelemben részesül. E részletek ismertetése e cikk keretein kívül esik, az olvasó a fontiekból is világosan láthatja a Somers-rendszer elveit.

Az elv keresztülvitelére nézve Cleveland város mintaszerű becslésére utalhatjuk az olvasót, A becslobizottság jelentése szerint a rendszer népszerűsége rohamosan terjedt. Eleinte egyesek fölzúdultak ugyan a becslés nagysága ellen, azonban a bizottság változatlan válasza minden panaszra ez volt: A bizottság harminc napnyi opciót kér a telekre becslési árban, ha ennyi idő alatt a telket eladni nem tudja, a becslést leszállítja, Erre sohasem került a sor, a zúgolódó elhallgatott. A bizottság elnöke a munkálat bevégzése után egy évvel (1911. júl.) így nyilatkozott: „Az eredeti clevelandi becslés óta eltelt egy év, kimutatta a Somers-rendszer értékét. A becslési munkálatban egyenlőséget és szabályszerűséget értünk el, ami mindenkor biztosítéka a közvélemény helyeslésének és a magánosok támogatásának. A tévedések minimumra szálltak le, ötletszerűségek, szeszélyek kiküszöbölődtek. Az adószedő hatóságokat becsülik és nem gyalázzák, munkájuk buzdításul szolgál, nem nevetségül. A tudományos becslobizottság megakadályozza a közhivatalnokok korrumpálását és ha valamely városban egyszer elfogadták, használata örökre biztosítva van.

Nagyon valószínű, hogy a Somers-rendszer diadalutjában nem áll meg Amerikában, hanem hozzánk is átjön Európába. (Városi Szemle.)

Az Egyesült-Államok új vámtarifája.

Hosszabb ideig foglalkoztatja a szenátust, mint Wilson elnök gondolta. Nemcsak július, hanem szeptember 1-én sem léphetett életbe az új törvény. Valószínű azonban, hogy a tárgyalások nagyon sokáig már nem nyúlhatnak és ez év folyamán törvénynyé lesz a mérsékelt védővamos és a fogyasztóknak kedvező vámtarifa, melynek az amerikai tröszt-ellenes küzdelem a szülője. Míg *Roosevelt* tröszt-ellenes akciója meglehetősen hangos, de teljesen eredménytelen volt, a demokratapárti új elnök, az új vámtarifával komolyan meg akarja szüntetni a trösztök korlátlan uralmát. *Grunzel* ugyan az amerikai vámtarifa revíziójáról irt cikkében azt írja, hogy a védővamos nem annyira a trösztök fönmaradásának, mint inkább megalakulásának föltételei és megszüntetésük inkább árt a gyöngö outsider-eknek, mint a megerősödött trösztöknek, anynyi azonban bizonyos, hogy Amerikában is átlátták, hogy gazdasági alakulatok ellen a beszédek, de még a politikai rendszabályok, sőt a bírói ítéletek sem használnak sokat. Csak gazdasági eszközökkel lehet az amerikai gazdasági élet nagyszerű szervezeteivel szembeállani. A trösztök jól értettek ahhoz, hogyan kell a belföldi konkurenciát tönkretenni, a külföldi versenyrel szemben pedig megvédelmelte őket az Uniónak szinte prohibítív számokat tartalmazó védővamosrendszere.

Az Egyesült-Államok keleti részeiben sűrűn lakott ország, amely egész lakossága számára elegendő élelmiszert termel. De a termelő és a fogyasztó viszonyát bonyolulttá tették a trösztök, melyek az utóbbit arra kényszerítették, hogy nagyon magas árakat fizessen a bőségben levő élelmiszerekért. Az új vámtarifa az élelmiszereket teljesen vámmentesen bocsátja be az Unió területére, részben jelentékenyen leszállítja vámtételeiket.

Ezt az új vámpolitikát az amerikai ipar terjeszkedési törekvései is szükségessé tették. Egyes iparágak, különösen az amerikai gépipar, elérkeztek fejlődésük azon fokára, hogy most már csakis külföldi piacok segítségével specializálódhatnak és maradhatnak versenyképesek. Az amerikai ipar azonban csakis a termelés költségeinek leszállítása és a külföldi vámvédelem csökkentése útján terjeszkedhetik. A technika minden haladása mellett sem tudja azonban az ipar a termelési költségeket csökkenteni, mert a munkások élelmiszerei és összes szükségleti cikkei külföldi verseny híján állandóan drágulnak, a külföldi országok vámvédemét pedig csakis kölcsönös engedményekkel, vagyis az amerikai szigorúan védővamos tarifa megtörésével lehet gyöngíteni. A demokratapárt elnökválasztási agitációs irataiban kimutatta, hogy az élelmiszerek árai a Dingley-tarifa életbeléptetésétől, 1897-től 1910-ig kb. 93.2%-kal emelkedtek. Amíg az Egyesült-Államok csakis mezőgazdasági és bányatermékeket exportáltak, amelyeket az importáló országok nagy része saját érdekében vámmentesen engedett be, könnyűszerrel hódolhattak a merev protekcionizmusnak. Amerika ipari gyártmányai elől azonban az európai országok már elzárkóznak és így Amerika kénytelen mérsékelni védővamos hajlandóságait.

Az új vámtarifa a vámmentes áruk lajstromának bővítésén kívül a régi vámtarifa tételeit általában 40–50%-kal mérsékli. A textilárak, elsősorban a gyapjúárak különböző fajtái még ennél is erősebb vámleszállításban részesülnek. Azok a gyártmányok, amelyekben az Egyesült-Államok ipara már a kiviteli képességet elérte, a vámmentes áruk sorába kerülnek, így a liszt, bőr, cipő-, bőrárak, mezőgazdasági szerszámok és gépek, faárak, író-, varrógépek, acélsínek, különféle vasárak stb. A vámmentes áruk számának ez a nagymértékű növelése annál nagyobb jelentőségű, mert a vámtarifa tételei maximális tételek, amelyeket a közvélemény elnöke az egyes államokkal kötendő kereskedelmi szerződésekben mérsékelhet. A vámtarifa ezenkívül jelentékenyen mérsékli az ipari földolgozásra szánt nyersanyagok és az élelmiszerek vámtételeit.

Bizonyos, hogy az új vámtarifa nagyon messze áll a Cobden-i értelemben vett szabad kereskedelemtől, de mindenképpen bizonyos az is, hogy a védővamos szülőföldjének új vámpolitikája hatással lesz az európai országok vámpolitikájára és így közvetve gyöngíteni fogja a középeurópai és így a magyar élelmiszervamos agrár-vámpolitika hadállását is.

Székelly Artúr.

A „Roquefort.”

Érdekes megfigyelni, az élet hogyan kényszeríti a parasztokat arra hogy a munkásság harci eszközeit vegyék igénybe. Első pillanatra ez lehetetlennek látszik, mégis ezt a megfigyelést lehet tenni Franciaországban, a félmillió lakosságú Tarn, Héruault, Aveyrom és Lozère departementokban.

Ezeknek a* meszes és száraz területű vidékeknek a lakossága főleg juhtenyésztésből tartja fenn magát. A legjelentősebb kereseti forrás a kecsketej, amelyből a világhírű „Roquefort” sajt készül. A roqueforti sajt termelése 15 év óta teljesen ipari és kapitalisztikus formát öltött. Minden faluban tejüzlet nyílt meg, ahová a parasztok a tejet hordták. Különböző vállalatok versenyeztek az áruért. A verseny folytán egy hektoliter tejért 35 francot is kaptak a parasztok.

1910-ben felismerték a vállalatok, hogy a verseny folytán felhajtják az árakat és egyesültek azok

a vállalatok, amelyek összesen a roqueforti sajt kilenc-tizedét készítik. Az egyesülés célja volt: a tej árát lenyomni, viszont a sajt árát magasra szorítani.

A parasztek eleinte protestáltak ez ellen, de csakhamar megnyugodtak, mert a trust ravasz urai félrevezették őket. A tej árát nem szállították le, hanem emelték 40 cm.-re literenként. A manőver igazi oka volt, hogy a kis vállalkozókat tönkretégyék, mert ezek nem voltak képesek a tejet a parasztoktól 40 centimos áron vásárolni. Aztán majd a sajtrösz lesz az egyedüli ár a piacon.

De az okos parasztek gyanút fogtak. Syndikátust alapítottak, és röpiratokat osztottak szét. Egyes szocialisták azt ajánlották, hogy szövetkezetet kell alapítani. De ezt nem fogadták el, mert költséges be rendezéseket, finomítókat, hűtőket stb. igényel, hanem e helyett a következőket vették célba:

A syndikátus állapítja meg a tej árát, amely áron alul nem szabad a tejet adni. A trust a syndikátussal szerződést köt, mely szerint a trust köteles az egész termelt tejmennyiséget megszabott áron a szerződési időtartama alatt átvenni. Ilyen módon a trust hatalma korlátok közé szorul. A trust hatalma megtörik a syndikátus szervezettségén.

E. Soulie.

A munkásvédelem bemutatása a nemzetközi építésügyi kiállításon.

A kiállításon az építőiparban a bádigosok, építőlakatosokon kívül a villany, gáz, vízvezeték, fűtőtestek s liftek szerelői jutottak nagyobb szerephez, de különösen nagy szerep jutott a vaskonstruktív munkásoknak. A legutóbbi népszámlálás és az újabb hozzávetőleges számlálás adatai szerint: 40.000 *vaskonstruktív munkás* van a német vasiparban alkalmazva, akiknek túlnyomó részét nagy vasszerkezetű építményeknél: hidak, csarnokok stb. építésénél foglalkoztatják.

A főállítandó építmény egyes részeit műhelyekben dolgozzák ki és az építkezés helyszínén szerelik össze, srófolás, hegesztés, forrasztás segítségével. Nagyonbár szédületes magasságban dolgoznak vizek, völgykatlanok fölött. Az állványt maga a főállítandó vasszerkezet szolgáltatja. Vastartóik között, deszkákon vagy primitív módon összetákolat lógóállványon dolgoznak erős izomfeszítéssel, kalapáccsal, fűrőgépekkel, csavarulcsokkal stb. Ebben a szédületes magasságban inkább a szerencsében, mint saját magukban bízza, dolgoznak a munkások. Nem fődik le az egyes emelet-sorokat. Nincs lábuk alatt biztos, sűrű korláttal védett állvány, elég egy nagyobb izomfeszítés és ha a nagy erőlendületben a kéz lecsúszik a szerszámról vagy a szerszám a szerkezetről, a munkás menthetetlenül lezuhan a mélységbe. A német munkásbiztosítási hivatal jelentése szerint 1907-ben 146 súlyos kimeneti baleset volt a vasiparban szerszám lecsuszamlása következtében. A szűk mozgási keretekben a vaskonstruktív munkás ki van szolgáltatva annak is, hogy a gépek, szerszámok vagy a vas-építőanyag útján éppen a helyszűke miatt a munkás megsérüljön. Ugyancsak az 1907. évről szóló kimutatás tanúsága szerint minden esztendőben minden 33 vaskonstruktív munkásra esik egy járadékos baleset. Míg általában balesetveszélyesnek mondott iparokban minden 11-ik munkásra esik egy járadékos baleset, addig a vaskonstruktív munkások ennek háromszorosával adják meg az áldozati számot. Nem szólva arról, hogy megérőltetés, léghuzat, megfázásban egyenlően megosztja a számarányt a többi építőmunkásokkal. Erősen emel-

kedik közöttük az idegbetegek száma. Ennek magyarázatát egyrészt a szédületes magasságban való dolgozásban, másrészt abban kell keresni, hogy a vaskonstruktív munkás vasúti hidak építésénél igen sokszor olyan helyeken dolgozik, ahol távol esik minden megszokott emberi környezettől, ami nagyban befolyásolja idegrendszerének gyöngülését.

Erre a fölületes fölfogásra cáfol rá a vas- és fémmunkásoknak a szakszervezeti ház földszintjén elhelyezett kiállítása, ahol egy kis mintában mutatják be a megfelelő vasszerkezetet, amelynek segítségével biztonságossá lehetne tenni a vaskonstruktív munkások foglalkozását. Ezt az elmés állványszerkezetet nemcsak rá lehet függeszteni e vasszerkezetre, hanem a szükséghez képest kerekben ide-oda lehet tolni, úgy, hogy az illető fölfüggesztett állványt hosszabb ideig tartó munkára lehet fölhasználni. Természetesen ez a szerkezet a völgyek és vizek fölött épített hídmunkálatoknál volna alkalmazandó. Ott azonban, ahol a fölépítendő vasszerkezet alatt megfelelő szilárd talaj van, ott a szerkezet belsejében földszinttől fölépített rendes állványokat kellene alkalmazni. Szinte iszonyat fogja el az embert, ha a vas- és fémmunkások szövetsége által kiállított, üvegre vetített képeket megsemmisíti s ott látja, hogy szédületes magasságban védállványok nélkül sűrűn-forgognak játékmberkének látszó alakok, hogy a nagy alkotást összekalapálják, srófolják, forrasszák, hegesszék. Még a szakszervezetek által bemutatott tolható védállvány és a földszintről fölépített állványszerkezet sem adja meg minden baleset kivédeli módját, mert a vasszerkezetnél még akadnak olyan veszélyességi pontok, amelyek problémát adnak a mérnöknek, de éppen az a csodálatos, hogy ha már mindent kivédeni nem lehet, még a védelemnek azon eszközeit sem alkalmazzák, amelyek jórésben csökkentenék a baleseteket. A szakszervezetek agitációjának már eddig is annyi hatása van, hogy amilyen arányban tért hódítanak a védelmi intézkedések, csökkennek a balesetek is. „Baugewerbsgenossenschaftok” kimutatása szerint az építőiparban foglalkoztatott munkások száma az utóbbi évben 50.000-rel emelkedett, a balesetek száma pedig 2000-rel csökkent.

A vaskonstruktív munkások után az *épületbádigosok* kerülnek a veszélyesség sorrendjébe. A bádigosok már rendszerint akkor kerülnek az épületre, amikor a kőművesek a főmunkálatokat befejezték és az állványokat leszerelték. Az épület tetőzetének élén alkalmazott bádogtoronymunkálatoknál a baleset számtalan lehetősége környékezi a munkást. Ezért követelik a bádigosmunkások, hogy az épületállványokat ne szereljék le, amíg az összes építési munkálatokat be nem fejezték. A főpárkány alatt föltétlenül meg kell tartani az állványt a melléje erősített védőszerkezettel, hogy a tetőn dolgozók testi épségét a lecsuszamlás esetén megvédelmezzék. A kiállítás tetőzetén bemutatnak egy kis állvány-alapszerkezetet, amely nem áll másból, mint egy 50 centiméter hosszú és 30 centiméter széles, 8 centiméter magas vasládából, amelyet hosszában befalaznak az épületbe és javítási és tatarozási munkálatoknál kihúzzák belőle a vasnyelvet, amelyre kisebb állványt lehet rászerezni. Úgy az épület tetején, mint az épület homlokzatában számos ilyen kis vasládát kellene elhelyezni, amelyet szépen el is lehet vakolni, tatarozások esetén azután ezeket állványozásra föl lehetne használni. Ugyancsak bemutatnak egy tűzoltólétraszerű szerkezetet, amelyen az övvel odaerősített munkás végezheti a különböző szerelő- és javító-munkálatokat.

Munkás biztosítás.

Rovatvezető: dr. Halász Frigyes,
az Országos munkásbetegsegélyző- és balesetbiztosító-pénztár
titkára.*)

Az Országos Munkásbetegsegélyző és Baleset-biztosító pénztár igazgatósági ülése, melyet már előzetes hangos hírlapi cikkek előztek meg, augusztus hó 29-én folyt le. Nevezetes és a pénztár életében forduló pontot jelentő tárgyak kerültek komoly, higgadt tárgyalás alá. És pedig:

Az Országos Pénztár 1913. évi költségelirányzata:

Ez a fontos kérdés teljesen előkészítve került elő. ügy a munkaadók, mint a biztosítottak kiküldött szónokai, kifejtették, hogy az eredeti közgyűlési határozat fenntartandó, részint mert annak módosítására az igazgatóságnak nincs joga, s részint mert a megállapított költségvetés, tulajdonképpen a Hivatal kiküldött vizsgáló-bizottsága vezetője által megállapított, szükségesnek tartott, és kényszerítő körülmények miatt szűkös keretek közt mozognak elismert költségvetés.

Megegyező volt az érdekeltek között az a vélemény, hogy ha a miniszter által nem vállalt költségeknek a baleseti számla terhére való elszámolását ezek után sem engedélyezi a hivatal, ám vegye el az autonómiától a pénztár igazgatását, s mutassa meg, vajjon el tudja-e látni a kitűzött feladatokat az előző megállapításnak érthetetlen dezavválásával redukált összegekből.

Az elnökségnek a részletekbe menő javaslataival szemben a következő kategorikus határozat hozott:

„Az Országos Pénztár igazgatósága a 8451/1913. szám alatt folyó évi július hó 12-én kelt állami munkásbiztosítási hivatali leiratot, az erre vonatkozó elnökségi előterjesztést, továbbá az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 10.322/1913. és 10.692/1913. számú leiratait tárgyalás alá vévén, a következőleg határozott:

Az a tény, hogy az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 8 tagú vizsgáló-bizottsága közel egy éven át a legkisebb részletekre kiterjedő alaposítással vizsgálta és ellenőrizte az Országos Pénztár egész ügykezelését és a vizsgálat vezetője az O. P. 1913. évi költségvetésének megállapítására döntő befolyást gyakorolt és ez alkalommal az O. P. egész ügykezelésének és igazgatási és kezelési feadatkörének nélkülözhetetlen kellékeit úgyszólván meghatározta; az autonómia képviselőinek körében azt a meggyőződést és megnyugvást keltette, hogy az Országos Pénztár ügykezelésében és egész munkarendszerében ezúttal a szükségletek legalább is azzal a szigorú takarékossgal állapítottak meg, amely az állami közigazgatás körében érvényesül.

Az O. P. költségvetésének ily körülmények közt való megállapítása azonban egyúttal az O. P. által el látandó feladatoknak és munkálatoknak mintegy szentesítését is jelentette és az autonómia körében szükségkép az a meggyőződés is érvényre jutott, hogy az O. P. igazgatásában és kezelésében sem több, sem kevesebb munka nem vitetik véghez, mint amennyit az intézmény törvényes feladatai, elérendő céljai, anyagi érdekei megkövetelnek.

Az O. P. igazgatósága az 1913. évi költségvetésnek a közgyűlés által történt elfogadása következtében kötelezettséget vállalt, hogy mindezek a feladatok és munkálatok kellőképp el fognak végezteni.

Az igazgatóság bár állandóan tiltakozott az igaz-

gatási költségeknek részben a kezelési költségekre való áthárítása ellen, mégis kötve és kötelezve van a közgyűlés azon határozatával is, amely szerint ha a kormány az egész költségvetést nem vállalja, az általa nem fedezett összeg „kezelési költségek” terhére számolandó el.

Ily viszonyok közt az O. P. igazgatósága nincs abban a helyzetben, hogy az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 6296/910. számú és fent hivatkozott leiratai értelmében a költségvetést módosítsa, annál kevésbé, mert a keresk. magy. kir. miniszter úr az igazgatási költségek jóváhagyása tárgyában még nem határozott és így minden további intézkedés idő előtti volna. Ennélfogva tehát az O. P. igazgatósága multhatatlanul ragaszkodik az 1913. évi költségvetés keretében megállapított teendők ellátásához es ezen álláspontjától nem térhet el. Minden más állásponttal szemben már most minden felelősséget magától elhárít, illetőleg az Állami Hivatalra áthárítani kénytelen abban a tekintetben, hogy a költségvetésben kontemplált összes feladatok legkisebb csorbulás, vagy megszorítás nélkül az Országos Pénztár részéről kielégítést és ellátást nyerjenek, amelyeket az intézmény törvényszerű céljainak megvalósítása tekintetében úgyszólván létminimum gyanánt maga az Állami Hivatal kiküldött képviselője is elismert.

Egyébként pedig az igazgatóság az 13.350/913* számú keresk. magy. kir. miniszteri rendeletnek a pénztárral közölt részében az illetmény szabályzat alapján tett észrevételek végrehajtását folyó évi szeptember 1-től kezdődő hatállyal ezennel elrendeli.”

Balesetelhárítás. Az O. P. balesetelhárítási akciója keresztülvitelére még április hóban szervezett „Balesetelhárítási tanács” szervezeti szabályzatának visszautasítása még szenvedelmesebb vitát provokált. A hivatal leiratának a munkaadók és biztosítottak egyöntetű és egybehangzó kritikája után a következőket határozta el az igazgatóság:

A Hivatal azt a megállapítását, hogy a szaktanács és szakbizottságok működésével járó költségek a balesetbiztosítási számlát terhelik, tudomásul vette, de konstataulta azt is, hogy e kérdésben a pénztár állandó megterheltségéről szó sem lehet, s így a szervezeti szabályzat nem is tartozik a Hivatal jóváhagyási jogkörébe.

Hogy a Hivatal kifejtése alapján a szaktanács neve csak „üzembesorozási szaktanács” lehet, erre, tekintettel, hogy ez az ügy érdemére teljesen lényegtelen, kitérni nem is kívánt. Azt azonban legsajátosabb jogának vindikálja, hogy egy szaktanácsot kiből állítson össze. A szaktanács az igazgatóság bizalmának letéteményese s bár elismeri a Hivatal azon jogát, hogy szaktanács szervezésére irányuló határozatot megsemmisítheti, de arra nincs sem jogi, sem erkölcsi alapja, hogy a pénztár bizalmának letéteményeseit a Hivatal jelölje ki. Ez elvi alapon állva az üzembesorozási tanács összeállítására így határozott:

*A tanács áll az Országos Pénztár elnökéből és al-
elnökeiből, az igazgatóság által saját kebeléből a pari-
tásnak megfelelőleg választott 6 tagból, a Magyar
Gyáripárosok Országos Szövetségének, a Magyar Építő-
varosok Országos Szövetségének, az Ipartestületei:
Országos Szövetségének egy-egy és a Magyarországi
Szakszervezeti Tanácsnak három kiküldöttjéből és az
ipari főfelügyelői kerületek vezetőiből.*

*A tanács működésének tartama a II. veszélyes-
ségi táblázat érvényességi tartania, vagyis az 1913-
1917-iki évek.*

*) Rovatvezető távollétében : Dr. Guttmann Henrik.

A tanács elnöke az Országos Pénztár elnöke. A tagok mindenike szavazati joggal bír.

A tanács az egyes ipari szakmák szerint üzembe-sorozási szakbizottságokat alakít az illető szakmák munkaadó és munkás érdekképviselőinek kiküldetőiből, a paritás elvét tartva szem előtt; akik nem kell, hogy az autonómia tagjai legyenek. Meghívhatók ezenkívül a szükséghez képest egyéb szakférfiak is. A szakbizottságok tárgyalásaira a tanács kebeléből legalább egy munkaadó és egy biztosított tag küldendő ki.

A szakbizottságok javaslataikat a tanácsnak mutatják be s a tanács saját véleményét terjeszti az igazgatóság elé határozathozatal végett.

A szervezési szabályzaton kívül a tanács és a bizottságok teljes ügyrendje, úgyszintén a szaktanács és szakbizottságok 1913. évi költség-szükséglete is megállapított. E szerint egy szaktanácsi ülés költsége 80 K-ban, egy szakbizottsági ülés költsége 50 K-ban praelimináltak, természetesen az iparfelügyelők és szakértők 9400 K-ban előirányzott költségein kívül. Tervbe vettek az 1913. évre 20 szaktanácsi és 40 szakbizottsági ülést, s így az elmondottak szerint az összes költségek előirányzata 13.000 K. A tényleges költség a törvény 36. §-a szerint lesz fedezendő. Kimondotta még az igazgatóság, hogy a *szaktanácsot haladéktalanul megalakítja*, és mihelyt az ipari főfelügyelők részvétele-re vonatkozó engedély megadatik, az illetőket a tanácskozásba bevonja.

Az igazgató utasított, hogy e tevékenység lebonyolításával kapcsolatos irodai teendőkre szükséges személyi és dologi kiadásokra vonatkozó költség-szükségletre nézve az üzemek újra sorozásával kapcsolatosan haladéktalanul tegyen előterjesztést. A megállapítandó összeg póthitelként lesz kérendő az igazgatási költségek terhére, hogyha azonban a póthitel nem engedélyeztetnék, egyelőre a baleseti kezelési költségek teihére lesz elszámolandó. Tekintettel az ügy halaszthatatlan sürgősségére, amennyiben ez ügyben az illetékes elhatározás *folyó évi szeptember hó 1-ig a pénztárral nem közöltetnék, a munkálatok az igazgatóságilag engedélyezett költségek felhasználásával multhatatlanul megindítandók.*

Üzemek újra sorozása. Az áll. hivatal a közgyűlésnek a II. veszélyességi táblázat megállapítására vonatkozó határozatát, az összes benyújtott felebbezések visszautasításával, némi módosításokkal jóváhagyta, de nem hagyta jóvá azt a határozatot, hogy azok az üzemek, amelyek az új táblázatban változatlanul meghagyott üzemeimbe tartoznak, hivatalból ne soroztassanak be újra.

Erre tekintettel az üzemek újra való besorozásával kapcsolatos irodai teendők ellátása elrendeltetett, s így *az általános üzembesorozás nem, kapcsolódott össze a finomabb besorozással.*

Munkáskórházi ügyek. *A munkáskórház igazgató főorvosa ideiglenesen és átmenetileg az Országos Pénztár főorvosa lett.* E határozat a hivatal előzetes hozzájárulásán alapszik.

A sebészeti osztályt az Országos Pénztár főorvos helyettese Dr. Lévai József fogja vezetni, ami ugyancsak a hivatal előzetes jóváhagyásán alapszik.

A belgyógyászati osztály vezetője Dr. Friedrich Vilmos egyet, m.-tanár lesz, akivel való szerződés-kötést a Hivatal megengedte.

A sebész és a belgyógyász főorvosok fizetései egyelőre nem nyert végleges rendezést, mert itt differenciák maradtak a hivatal és a pénztár között, ame-

lyeket egyelőre személyi pótlékok megszavazásával egyenlített ki az igazgatóság.

Még két orvossal kötött az igazgatóság, ugyan-csak a hivatal előzetes jóváhagyásával szerződést, és pedig *Dr. Gráf Andorral és Dr. Pogány Jenővel*, mindkettő bentlakó alorvosa lesz a kórháznak.

A többi orvosi állásokat, engedve a hivatalnak a betöltés módja és az állások díjazása tekintetében elő-irt kívánalmainak választás útján töltötte be. E szerint: az ideggyógyász rendelő orvos *Dr. Stein Fülöp*, a bejáró sebész alorvos *Dr. Lobstein Leó*, a bentlakó alorvos *Dr. Rajz Sándor*, a bentlakó segédorvosok *Dr. Strausz Tibor*, *Dr. Pollatschek Gyula*, *Dr. Miklovitz Dezső*, *Dr. Forgách Endre* és *Dr. Hajdú Béla*, a nőgyógyász *Dr. Botter Henrik*, a fül- és gégeorvos *Dr. Neubauer Adolf*.

A szemorvosi állásra pályázat íratott ki, addig is *Dr. Mohr Mihálylyal* kötött szerződés.

A kórház gondnoka egyelőre *Brinzey Aurél* marad, akinek a kórház teljes üzembehelyezése tartamára szintén személyi pótlékkal egészítették ki a hivatal által megállapított fizetését. A gondnok mellé egy számvizsgálót és egy számellenőrt választottak. Az első *Szél Manó*, a másik *Sipos Lajos*.

Aggodalommal vette tudomásul az igazgatóság a *napi ápolási díjaknak 3 K 99 fill.-re* történt redukálását s már most kifejezést acl annak a hitének, hogy az előirányzat a valóságos szükségletet nem fedi, s így zárszámadási hiányra fog vezetni.

Új tagok az Országos Pénztár igazgatóságában.

Néh. báró *Hatvány József* helyére *Gerliczy Bélát*, a *Vulkán-gyár* hivatalnokát, néh. *Dörner Béla* helyére *Busztin Salamont* a *Győr-Sopron-ebenfurti* vasút hivatalnokát hívták be az országos pénztár igazgatóságába.

Kölcsönösség a budapesti és a zágrábi országos pénztárak közt. Hosszas előzetes tárgyalások után kilátás van rá, hogy a két országos pénztár összműködése egyezményileg szabályozást nyer. Mivel a kormány még máig is késik a kölcsönösség kormányhatóságilag rendeltetett való szabályozásával a két pénztár kíván egyezményt kötni. A 7. §-ból álló egyezmény, amelyet a budapesti országos pénztár igazgatósága elfogadott és a zágrábi pénztárnak elfogadásra ajánl, azon az alapon épül fel, hogy az 1907 : XIX. t.-c. értelmében a budapesti országos pénztár ép úgy tartozik biztosítani a horvát-szlavón községi illetőségű magyar állampolgárokat, mint a magyarországiakat és viszont. Ennélfogva teljesen ki van zárva a kölcsönös megtérítési kötelezettség olyan értelemben, hogy az egyik pénztár a saját biztosítottjaira vonatkozó költségek megtérítését követelhesse a másik pénztártól, hanem ellenkezőleg mindegyik országos pénztár a saját biztosítottjaira nézve fölmerült kiadásait maga tartozik viselni, tekintet nélkül arra, hogy azok magyarországi, vagy horvát-szlavonországi községi illetőségűek-e? Vagyis a budapesti országos pénztár tartozik a zágrábi országos pénztár biztosítottjaira részére is és viszont a zágrábi országos pénztár a budapesti országos pénztár tagjai részére is eljárni és az egyik országos pénztárnak a másik országos pénztár tagjaival szemben felmerült kiadásai kölcsönösen megtérítendőek.

Az egyezmény szerint a Budapesten székelő Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár és a Zágrábban székelő Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár.

A betegség esetére való biztosítás terén: a biztosított tagok betegsegélyezésénél, a betegpénztári tagok el-

lenőrzésénél a munkaadókat vagy a biztosított tagokat terhelő kötelezettségek teljesítésénél és végrehajtásánál egymás tagjai részére kölcsönösen eljárni tartoznak.

A baleset esetére való biztosítás terén: a balesetet szenvedett biztosítottak gyógykezelésénél, az előfordult balesetek megvizsgálásánál, a segélyezettek és járadékosok ellenőrzésénél, a baleseti járadékok kifizetésénél, a munkaadókat és a biztosított alkalmazottakat a balesetbiztosításából terhelő mindennemű kötelezettségek teljesítésénél és végrehajtásánál egymás részére kölcsönösen eljárni tartoznak.

A helyi szervek közvetlenül érintkeznek egymással, s csak ha a közvetlen érintkezés útján az ügy közös megelégedéssel nem rendezhető, köteles a megkereső helyi szerv előterjesztésével saját országos pénztárához fordulni, amely esetben az ügy a két országos pénztár közvetítésével rendezendő. Ép így közvetlenül kereshetik meg a helyi szervek a másik ország rész közigazgatási hatóságait is, de viszont mindkét országos pénztár kötelezi magát, hogy megkeresés folytán a saját területükön levő közigazgatási hatóságok előtt a megkereső pénztár képviselőjét átveszik. Kivételt képez a Horvát-Szlavón országok területén levő anyakönyvi hivataloktól való okmány beszerzés, amely mindenkor a zágrábi országos pénztár útján történik. Az érintkezés nyelve a két országos pénztár között hasábosán magyar és horvát, a kerületi pénztárak ha másként nem tudják, saját nyelvükön intézik el a megkereséseket és azokat lefordítás végett saját országos pénztárjukhoz küldik. A kölcsönösségből származó adminisztratív munkák, ideszámítva még a másik pénztár terhére kiszolgált gyógyszerek vényeinek retaxálását is – díjmentesek. Csak a törvényen alapuló tényleges kiadások terítendők meg. Az orvosi kiadások megtérítésénél a megkeresett pénztár és orvosának a másik Országos Pénztár tagjai gyógykezeléséért való díjazásra vonatkozó szerződése, ilyen szerződés hiányában pedig, amennyiben magánorvos eszközölte a kezelést, a m. kir. belügyminiszter, illetve a horvát országos kormány által megállapított magánorvosi díjszabás, – ha pedig hatósági orvos végezte a kezelést, az illető orvos hatósági díjszabása az irányadó.

A fiumei Deltára úgszintén azon esetekkel kapcsolatos kérdések rendezésére, amelyek a vállalatok székhelyének, vagy a rendes munkatelepnek a másik országos pénztár területén való létezéséből erednek, az egyezményt megkötő pénztárak a magy. kir. és a horvát országos kormányokat kéri fel. Az egyezményben megállapított kölcsönösségből eredő mindennemű vitás kérdések felett egy a budapesti és a zágrábi Országos Pénztár igazgatóiból és elnökeiből, illetve ezeknek helyetteseiből, mint a tagokból és a most nevezettek által választott elnökből álló bizottság határoz. Az elnökválasztás akként történik, hogy amennyiben egy személyben egyhangúlag megállapodni nem tudnak, mindkét Országos Pénztár kiküldöttjei 2-2 elnökjelöltet hoznak javaslatba, kik közül az elnök sorsrúzás útján választatik. A bizottság határozatai mindkét Országos Pénztárra kötelezők. A bizottság felváltva Budapesten és Zágrábban ülészik.

A kórházból kikerülő pénztári tagok hazautazása meglehetősen visszas, annak ellenére, hogy az érvényben levő munkásbiztosítási törvény rendezni kívánta a kérdést. A törvény ugyanis kifejezetten előírja, hogy a kórházból kikerült tagoknak, ha nem a kórház székhelyén laknak, hazautazási költségük fedezésére *legfeljebb* egy heti táppénz erejéig útiköltség adandó. E címen tehát az első napibérosztályba tartozó tagok legfeljebb 3 K 50 fillért, a második napibérosztályba tartozók 5 K 25 fillért, a harmadikba 8 K 75

fillért és a negyedik napibérosztályba tartozó tagok legfeljebb 12 K 25 fillért kaphatnak. Már most kiindulva abból, hogy a budapesti kórházak bármely kórházi ápolást igénylő betegségek gyógyítására alkalmasok, s a pénztárak esetleg kénytelenek betegeiket okvetlenül valamely budapesti kórházba beutalni (pl. a budapesti Pasteur-intézetbe), a felvett négy távolsági viszonylatban a mai vasúti tarifa számítása szerint a személyvonat legutolsó kocsiosztályában viteldíjért fizetni kell: Predeáltól (746 km.) 12 K 80 fillért, Zsolnától (333 km.) 10 K 40 fillért, Füzesabonytól (128 km.) 4 K 50 fillért, Hatvantól (69 km.) 2 K 40 fillért. Az egy heti táppénz és a vasúti költség összegeinek egybevetéséből megállapítható, hogy az I. napibérosztálybeli tag egy heti táppénze csak a legkisebb távolság esetén elegendő a vasúti költségre, már csak valamivel nagyobb távolság esetén azonban – kevés. A II. napibérosztályos tag útiköltsége sem telik ki az egy heti táppénzből, ha a távolság 150 km-t meghalad, ha pedig a távolság 250 km.-nél nagyobb, úgy az útiköltségre csak a III. és IV. napibérosztálybeli tag egy heti táppénze elég, míg ha az útiköltség 12 K 50 fillérnél is több, akkor az I-IV. napibérosztályba tartozó tagok egyike sem képes haza utazni a neki törvény szerint juttatható egy heti táppénzből. Tehát a legkivételesebb és legszörványosabb esetben telik ki a 7 napi táppénzből a hazautazási költség, de nagyon gyakran még a visszautazási költség fele sem fedezhető abból. S mit kénytelenek ilyenkor tenni a tagok? Vagy az őket ok nélkül megszégyenítő és megbélyegző hatósági beavatkozást (eltoloncolást) vesznek igénybe, vagy pedig a munkásbiztosító pénztári alkalmazottaknál és másoknál könyörödományok útján kéregetik és gyűjtik össze a vasúti jegy árát. Különösen visszas és a szociális érdekeket mélyen sértő a mai helyzet azért is, mert a pénztárak a tagokat a bírói gyakorlat szerint – helyesen! kényszerítetik a kórházsegély igénybevételére. Ha ugyanis a tag jogszerű kórházba utalás dacára sem megy a kórházba, segélyezési igényét elveszti. *A jogszerűen beutalt tagnak tehát mennie kell a kórházba, s így a tartózkodási helyét a pénztár jogos intézkedése folytán, – segélyezési igényének különbeni elvesztése mellett – meg kell változtatnia, – mégis, mikor a tag a kórházból kikerült, a pénztár a törvény világos korlátozása folytán kénytelen megtagadni azokat az eszközöket, amelyek segítségével a tag arról a helyről, ahova esetleg a saját akarata ellenére, munkásbiztosítási jogi kényszer hatása alatt kellett mennie, eredeti tartózkodási helyére visszatérhet. Az bizonyos, hogy nem így akarta annak idején a törvényhozó. Az indokolásból világosan kitűnik a törvény alkotóinak akarata, hogy t. i. a tag, aki a kórházból kikerülve, a legtöbb esetben segélytelenül áll, s kellő anyagi eszközökkel nem rendelkezik a hazautazás költségeinek fedezésére – hazautazhassék. Cél tehát az volt, hazajuttatni a kórházból kikerült és nem a kórház székhelyén lakó tagot, s ezért kell őt útiköltséggel ellátni. Az e cittien nyújtandó táppénz összege már csak részletkérdés volt, s csak azért szabta azt meg maximálisan a 7 napi táppénz összegének megfelelően, mert a törvényhozó ily részletre ki nem terjedvén, nem számolt azzal, hogy ez a 7 napi táppénz az alacsony napibérosztályokban nem elegendő, hogy ezzel az összeggel nem lehet elérni a kívánt célt, amelyet körülmények, mint újabban a vasúti tarifa emelés is gátolhatnak. És e nagy anomáliának megszüntetésére, törvény módosítás nélkül is kézen fekszik egy mód. Adjon a kereskedelemügyi miniszter a pénztáraknak a Máv. összes vonalaira az I. napibérosztályban levő tagok, illetve családtagok részére a személyvonat utolsó kocsiosztályára szóló, teljesen ingyenes, a II-IV. napibér-*

osztályban levő tagoknak pedig ugyanilyen félárú vasúti jegyet. Ha a kereskedelemügyi miniszter megfelelő módok mellett teljesíti az országos pénztárnak hozzá ez irányban előterjesztett kérelmét, az állam minimális áldozatával tesz eleget egy jelentékeny szociális követelménynek, s hozzá helyre az 1907 : XIX. t.-c. egy tévedését, amely nélkül az általa létesített munkáskórház előnyeitől is elesnének a vidéken lakó pénztári tagok.

A kecskeméti ker. pénztár 1912. évi jelentése szerint a pénztárnak az előző évi kezelési hiányokkal szemben 141 korona 72 fillér kezelési feleslege mutatkozott. A hiány 1910-ben 12.134 korona 63 fillér, 1911-ben 9769 K 04 f. volt. A munkaadók járulékhátraléka 1912-ben 145.282 K 88 f. (ami a járulékbévitel 59.27%-ának felel meg), 1911-ben pedig 121.781 K 03 f. (51.2%) volt. A járulékelőírás 245.145 K 68 f.-t tett ki (1911-ben 237.591 K 58 f. volt). A taglétszám az 1911. évi 11.012-ről 12004-re emelkedett. A segélyezési kiadások rendkívüli mértékben emelkedtek. Ezt a körülményt a jelentés az ottani egészségügyi viszonyok elhanyagolt voltának tulajdonítja. A pénztár az ország egyik legegészségtelenebb részén terül el. A segélyezési kiadások összesen 190.408 K 72 f-re (1911-ben 181.963 K 06 f-re) rúgtak. A táppénz 70.359 K 68 f-t (28.7%) tett ki, (1911-ben 62.044 K 38 f. (26%). Az orvosi költség 52.318 K 48 f-re (21.34%), (1911-ben 51.264 K 47 f. (20.9%), a kezelési költség pedig 63.585 K 52 f-re (25.98%-ra) rúgott, (1911-ben a kezelési költség 56651 K 16 f.) (23.1%) volt.

A gyógyfürdőbe utalt tagok ellátása az utazás tartama alatt. E kérdésben az aradi kerületi munkásbiztosító pénztár kérdésére a következő elvi jelentőségű határozatot hozta az országos pénztár.

A gyógyfürdőkben (gyógyintézetekben) ápolat és a pénztár terhére elvállalt tagoknak a szükséges útiköltségen kívül úgy az oda-, mint a visszautazás tartamára *ellátási* költségre is van igényük, még pedig az utón töltött minden megkezdett napra a táppénznek megfelelő összegben. Ha azonban az utazás tartama 12 órát meghalad, úgy az utazás tartamába beleső minden napra járó táppénz naptári naponként *legalább* 1 korona 50 fillérre, ha az utazás tartama 12 órát meghalad, úgy az utazás tartamába beleső minden naptári napra járó táppénz naptári naponként *legalább* 3 koronára egészítendő ki. Ha az orvos az utazásnak éjjeli megszakítását rendelte el, vagy a tag utólag orvosilag igazolt sürgős szükségből volt kénytelen az utat megszakítani, azon napra, amely napon a tag az utazást éjjelezés céljából megszakította, feltétlenül 3 korona ellátási díj fizetendő, tekintet nélkül az utazás tartamára. Az utazás tartamának kiszámításánál az éjjelezéssel töltött idő is számításba veendő. Azon időre, amely időre a tag a táppénzt kimerítő ellátási költséget kapott, a táppénzre külön igénye nincs. Ha a gyógyfürdőbe (gyógyintézetbe) utazó tag előzetes orvosi rendelet nélkül három napnál hosszabb időre kénytelen az utazást megszakítani, úgy a negyedik naptól kezdve ellátási költségekre igénye nincsen, hanem kötelessége az alapszabályok 57. §-a értelmében az illetékes pénztárhoz fordulni, mely őt a fent megjelölt költségátalányok helyett állapotának megfelelően az 1907 : XIX. t.-c. 50. és 58. §§-aiban megjelölt segélyekben részesíti.

Felelős szerkesztő: Dr. LÁNCZI JENŐ.